

619
1993

№128
(1-6)

საქართველო

იანვარ-თებერვალი
№ 1-2 1993

წახსულ ჩარკვენი

პარტიკულები...

აღარა გვეყავს აბუხერ,
ავალა და არჩევან,
მიუმატეს არდაშელ
გველემშაის არჩევანს.

აღარა გვეყავს თარხანი,
იოთამ და იახე,
ლიპარიტი მოუკლავთ
წუხელ ზეთანიაზე.

აღარა გვეყავს პაატა,
უამუტა და პაატუნა,
შახარე და ნინია,
მოჭკედნენ მამაპაატურად.

მვგრამ გზა რის გზა არის
გზა თუ ხალხე გათავდა?
გზა შიეცით ფარნაოზს,
ფოცხვერანს და ფარსადანს.

გზა შიეცით მურზაყანს,
სოლოღანს და საფარას,
ქუცნაში ანთებულა,
რაც ბაკურში ჩაქურალა.

გზა შიეცით ტარიელს,
გზა შიეცით ავთანდილს,
არ ეგონოთ — გათავდა,
არ ეგონოთ — გავთავდით.

არ ეგონოთ, ყვავ-ყორნებს,
რომ სისხლისგან დაგვცვალეს,
შეეკლავ და გულჯავარ,
თქვენს ცრემლებს ვენაცვალე.

ისევ იმაჰახელებს,
სხევ გაიხირომებს,
შათიავ და თინათინ,
თქვენი ცრემლის ტირიმი.

ირინოლას ცრემლისა,
თამუნას ცრემლისა,
იმედი შაქვს ცრემლებით
დაქარგული ლემისა.

აქეთ, ჩემო იმედა,
აქეთ, ჩემო ვირობა, —
ქართველები შლერიანს,
ქართველები ტირიანს.

შაცხოვარმა იესომ
თვალნი ზეცად აღაპურა,
შენ იცოცხლე, ქართული
ჭორწილი და აღაპო!

მრავალმხრივი საზოგადოებრივი-
პოლიტიკური და სალიტერატურო.
სახვებრივი ჟურნალი

დამფუძნებლები:
მეურავლთა საერთაშორისო
ბაერთინანება „პ. ვ. ნ. კლუპინ
ქართული ცენტრი“ და
ჟურნალ-გაზეთების
ბაერმედიკობა „სამსოხლო“

შინაბარნი:

ინტერვიუ დავვიტყვის და ინ-
ფორმაციის ბიუროს ხელმძღვა-
ნელთან ირაკლი ბათიაშვილ-
თან.

რეზო შიეცილი, მოთხრობები.
ჯუბილი ტიპარამი. დაბადების
უფლები.

ბიოგრაფი დანელია, ახალი ლემ-
სები.

ნუნუ კუკრიშვილი. „ბასტი-
ბუბუ“ იწყება!

ვასილ გვიტამი. ჩვენი ინგლი-
სელი სიძე.

არკადი ავარჩინკო. მოთხრო-
ბები.

მამუკა ცეცხლამი ალექსანდრე
დრეშა-მამა — ასლი და ასლი-
კვალნი თვენი შიეციანს.

გივი ბოსტონაშვილი. უცნო-
ბი ფურცლები ვაჟა-ფშაველას
ბიოგრაფიად.

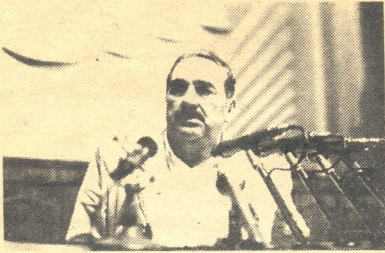
ლუიჯი პირანდელი. მებასრის
ქათამები.

მამუკა გრიგოლია, „ბასტი“ —
ახალი რელიგი.

პროსტორები.

სარედაქციო კოლეგია:

წახსულ ჩარკვენი — თავმჯდო-
მარე, ბულნარ ბახტამი (ასხისმე-
ხელი მდგენი). აბაში ბაქრამი, ვანდი
ბახტამი, თედო ნინია, დინარა ნო-
ლია (შახტარედაქტორი). ილდარ შინ-
გულიანი, ჯუბილი ვარდთელი, თახა
შიეციანი, ნოდარ ჯაბელიანი.

1993 წელი იქნება საქართველოს ხსნის წელი. სატანისაგან ამოშვებული ქარიშხალი ჩადგება. მთელი ქართული ერი საბოლოოდ გამოფხიზლდება და როგორც მზე-ჭაბუკი ღრმა ძილის შემდეგ, დასვამს კითხვებს: საიდან მოვედით? ვინ ვართ? საით მივდივართ და აუცილებლად იპოვის პასუხს.

ქართველები კვლავ შეერთდებიან, საქართველო კვლავ გაერთიანდება, საქართველო შევა ცივილიზებული ქვეყნების ოჯახში.

„არ მომკვდარა, მხოლოდ სძინავს“.

ვალერიან ალვაკი

1993 წელი ალბათ ერთ-ერთი ურთულესი წელი იქნება ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში.

ჩემთვის პირადად ნაკლებსაშიშაა გარეშე მტრები, ურთულესი პოლიტიკური და ეკონომიკური მდგომარეობა, აგრეთვე შეგრძნება იმისა, რომ მთელ სამყაროში არავინ სჩანს, ვინც ხელს გამოვეწივდის გადასარჩენად...

ყველაზე მეტად შემაზრზენია კუთხურობის საშინელ ფორმებში გამოვლინება. პირადული ინტერესების ეროვნულ ინტერესებზე მაღლა დაყენება.

ღმერთო, შენ უშველე ჩვენს უბედურ ქვეყანას. ვძლიოთ ჩვენს სულში დაბუღებულ ეშმაკს. იქნებ ღმერთმა მოგვეცეს ძალა, რათა ერთობით ვებრძოლოთ გარეშე მტერს!

გიგა ლორთქიფანიძე

როგორი წელი უთენდება საქართველოს? უთენდება! ახალი წლის დადგომას არ ეგულისხმობ, სინათლეს, გათენებას მოველი. მწელი იქნება 1993. მწელი, იქნებ არანაკლებ მწელი, ვიდრე ადრინდელი, მაგრამ იმედია! იმედების გამართლებას ეუხურებ ჩვენს ტანჯულ სამშობლოს! გვიჭირს გამოლიანება ფიზიკურადაც, სულიერადაც, ჩვენი მთლიანობის წელი იქნება 1993. კვლავ მოვინახვთ ძმები და დები ერთმანეთს!

რომან მიმინოვიძი

მომავალ წელს, სამწუხაროდ, კვლავ იქნება ეკონომიკური სიღუბჭიერე, რასაც აუცილებლად უნდა გავუძლიოთ — სხვა გზა არ არის. მივხედოთ ერთმანეთს და გავუძლიოთ.

ეუხურებ ჩემს მშობლიურ ხალხს, ბოლოს და ბოლოს, მოეგვარებინოს ყველა შინაგანი კონფლიქტი და მტკიცედ ევლოს თავისუფლებიან და დამოუკიდებლობის გზით აწ და მარადის...

თენგიზ ბუაჩიკა

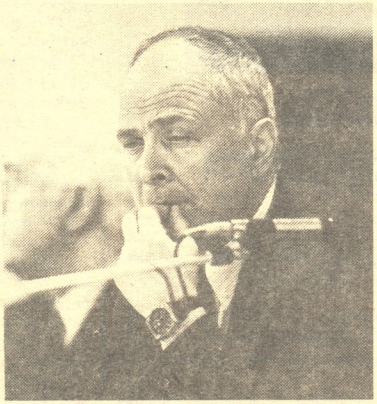

2

20310

საპრესენტი

დარგაზიან

ამესხუბრბუ

ირაკლი ბათიაშვილი

კორესპონდენტი: უწინარესად ჟურნალ „სამშობლოს“ რედაქციისა და მკითხველთა სახელთ გილოცავთ პარლამენტის თითქმის ერთსულთან მხარდაჭერასა და დახვეწის ბიუროს უფროსად დატკიცებას.

— გამალობთ.

კორესპონდენტი: საინტერესოა, რატომ დათანხმდა ირაკლი ბათიაშვილი — ეროვნული მოძრაობის ერთ-ერთი ლიდერთაგანი — დახვეწისა და ინფორმაციის ბიუროს უფროსებას?

— მე მიამანია, რომ ერთგულნი მოძრაობის ნებისმიერი წარმომადგენელი უკვე როდესაც დგება სახელმწიფოებრივი მშენებლობის ეტაპი, ვალდებულია თავის თავზე აიღოს გარკვეული პასუხისმგებლობა. რა თქმა უნდა, საქმიან მხელი და რთული საქმეა სპეცსამსახურის გაძლიერება, მაგრამ ვფიქრობ, ჩვენ შეძლებთ თუნდაც ამ ერთობ რთულ ვითარებაში, დღეს რომ სუფევს საქართველოში, შექმნათ და ჩამოყვავილით ისეთი სპეციალური სამსახური, რომელიც ფაქტობრივად ერთ-ერთი მთავარი გარანტი იქნება საქართველოსთვის, რათა უზრუნველყოფილი იქნას მისი უშიშროება და ქვეყნის შიგნით სტაბილურობა.

კორესპონდენტი: შეიცვალა თუ არა სტრუქტურულად ძველი უშიშროების ორგანო და თუ შეიცვალა, რა სახე მიიღო მან? როგორ წყვედა კადრების საქმე და რა კრიტერიუმით ხდება ახლის შერჩევა?

— შეიცვალა არასწორი სიტყვა. ძველი უშიშროების ორგანო გაუქმდა. როდესაც შეიქმნა კომისია სახელმწიფო საბჭოსი, რომელსაც უნდა განეხილა საერთოდ უშიშროების კომიტეტის არსებობა-არარსებობის საკითხი, და თავად აღ კომისიის წევრი ვიყავი — საბოლოო დასკვნა იყო ისეთი, რომ უშიშროების კომიტეტი უნდა გაუქმებულიყო. იგი ლაპარაკი როგორცნაყაყაზე, ცვილილებ-

ზე და ა. შ. მაგრამ, ვიძიებ, ეს საბოლოო დასკვნა ძველი მოტივიდან გამომდინარეობდა: პოლიტიკური, ზნეობრივი და ა. შ. მათ შორის, ოპერატიულიც იყო, რა თქმა უნდა. ჩამოყალიბდა ახალი სტრუქტურები. დაიწყო კადრების შეზავების, საკადრო კომპლექტაციის პროცესი, რაც დღესაც თანმიმდევრულად მიმდინარეობს.

მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენი სამსახური ფაქტობრივად ახლა იწყებს არსებობას, უკვე კადრებიც გვეყავს და ახალი სტრუქტურაც შექმნილია. მაგრამ ჯერჯერობით ეს მაინც არის როლებითი სტრუქტურები, საერთოდ ახალი სპეციალური სამსახურის შექმნა ძველი და ხანგრძლივი პროცესია. არ შეიძლება სპეცსამსახურის შექმნა გავუტოლოთ ნებისმიერ სხვა სამინისტროს, სხვა უწყების ჩამოყალიბებას. როდესაც ცნობით ლიტერატურას, საზღვარგარეთის სპეცსამსახურების შექმნას რომ ეხება, თვალნათლივ ჩანს, თუ რა ძნელი და რთული პროცესია იგი. ნებისმიერი სპეცსამსახურის სპეციალისტი რომ მოიპოვოთ, ვერაფერს დააჯერებთ, რომ შესაძლებელია სპეცსამსახური შეიქმნას ერთ-ორ თვეში, ან თუნდაც ერთ წელიწადში. ეს წარმოუდგენელია მათთვის. მაგრამ ჩვენ იძულებული ვიყავით ფორსირებულად წარგვემართა ეს პროცესი, საქართველოში შექმნილი ვითარების გამო. როგორც ზემოთაც მოვახსენეთ, საკადრო პოლიტიკა ვა-ვატარებთ ძველი და ახალი კადრების შეზავების გზით. ეს პროცესი საქმიან ფაქტობრივად და სასიკეთოდ მიმდინარეობს ამჟამად.

კორესპონდენტი: თქვენი აზრით, რა ურთიერთობა უნდა ჰქონდეს თქვენს უწყებს შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან და, საერთოდ, სამართალდამცავ ორგანოებთან?

— სპეცსამსახური თავისთავად სამართალდამცავ ორგანოს არ წარმოადგენს. არც ერთ ქვეყანაში ასე არ არის ის. სპეცსამსახური არის სპეცსამსახური. ზოლო სამართალდამცავ ორგანოსთან ჩვენ უნდა გვექონდეს უდრესად მჭიდრო ურთიერთობა. პრევენტურასთან, შ. ს. სამინისტროსთან გვაქვს კიდევ ასეთი ურთიერთობა. თან ამაში ხელს გვეწყობს ისიც, რომ მოუგესნებათ საქმიან სერიოზული ცვლილებები მიზნად ამ ორგანოებში მას შემდეგ, რაც ჩვენ მოვედით. მოგვესწეებათ ისიც, რომ შ. ს. სამინისტროს ახლანდელი მინისტრი და მე ერთად ვმუშაობდით. ეს კიდევ ერთი საწინდარია იმისა, რომ ჩვენ შ. ს. სამინისტროსთან გვექონდეს მჭიდრო, ყოველნაირად სასიკეთო ურთიერთობა.

კორესპონდენტი: როგორ ვესახებათ ნარკობიზნესთან და, საერთოდ, მავიასთან ბრძოლა?

— თავად ჩვენი სამსახურის ფუნქციას წარმოადგენს ბრძოლა ნარკობიზნესთან და ნარკომაფიასთან. ეს ჩვენი ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულება გახლავთ. მაგრამ უნდა აღვინიშნო, რომ ამ პერიოდში, როცა შეიქმნა ჩვენი სპეცსამსახური, ძალიან დიდი კუთრი წონა მიდიოდა განყოფილებებზე, რომლებიც ძირითადად დაკავებული იყვნენ ტერიტორიებით ბრძოლაში. მოგვესწეებათ, თუ რა რთული მანქანარეობა იყო საერთოდ ამ დროს ჩვენში, თბილისში, ვანსაქორებიტო კი დასავლეთ საქართველოში, ზოლო არჩევნების წინა პერიოდში ჩვენ საქმიან დიდი სამუშაოს ჩატარება მოგვიხდა. ამდენად, მე ვიტყვი, ერთგვარად უკან პლანზე გადაიწია ევროპიური უსაფრთხოების სამსახურებმა, რაც ყოფიან მინუსულყოფიანა საქართველოს სახელმწიფოებრივი ინტერესებისათვის; კერძოდ: კონტრაბანდის, ნარკობიზნესის, ნარკომაფიის წინააღმდეგ ბრძოლა თითქმის შედარებით უკან პლანზე აღმოჩნდა. არადა, არის ამაყრა სამუშაოება საქართველოში ნარკობიზნესის ფეხადგმისა და განვითარებისა. მე ვფიქრობ, რომ აუცილებლად უნდა გამოიღერდეს მუშაობა ამ მიმართულებით. ამ ბრძოლაში ჩვენ დაეჭვირდება არა მხოლოდ შ. ს. სამინისტროსა და პროკურატურასთან მჭიდრო ურთიერთკავშირი და ურთიერთიმქმედება, არა-

მედ ბევრ მეზობელ ქვეყანასთან, სახელდობრ, აზერბაიჯანთან, თურქეთთან, რუსეთთან, უკრაინასთან, სომხეთთან, და სხვა. ასე რომ, ეს უფრო გლობალური საკითხიც არის.

კორუპციონდენტ: თქვენი აზრით, რა როლი უნდა შეასრულოს საზოგადოებამ და საინფორმაციო საშუალებებმა ამ ბრძოლაში?

— ნებისმიერ ცივილიზებულ ქვეყანაში მოქალაქე თავს ვალდებული ცნობს დაეხმაროს საეკსპედიციოებს ამ ბრძოლაში. ეს მხოლოდ საბჭოთა კავშირში იყო უშიშროების კომიტეტი დამორეგულირებელი ორგანოს რომ წარმოადგენდა. ის იყო მტრული ორგანიზაცია პატროსანი მოქალაქისათვის. ხოლო როგორც აღვნიშნე, დასავლეთის ცივილიზებულ ქვეყნებში, სპეცსამსახური დგას სახელმწიფოს და ადამიანის, პიროვნების ინტერესების სადარჯლოვ. ამიტომ ამ ქვეყნების მოქალაქისათვის პრესტიჟულიც კი არის ამ სამსახურში მუშაობა. ასევე ეს ამერიკაში, საფრანგეთში, გერმანიაში და ა. შ. ასე უნდა იყოს ჩვენიც.

როგორც უნდა ვიმტკიცოთ თავი, თუ საზოგადოებრივად, მოქალაქეებისგან, საინფორმაციო საშუალებებისგან თუ დანხარება ამ გვექნა, ჩვენ სამსახურს ნარკობიზნესსა და ნარკომაფიასთან ბრძოლა ძალიან გაუჭირდება. ნარკომანია ჩვენს კომპეტენციაში არ შედის. იგი ჯანდაცვის სფეროა, ნარკობიზნესთან ბრძოლა კი, როგორც აღვნიშნეთ, ჩვენი უშუალო მოვალეობაა. საერთოდ, ამ საქმისადმი საჭიროა კომპლექსური მიდგომა. ამ სამუშაოში მოვლენის, მე ვიტყვი, ჭირის წინააღმდეგ ტოტალური ბრძოლა საჭირო. ჯერ სანამ კიდევ გვიან არ არის, სანამ ღრმად არ გაუღვამს ფეხსა ამ სენს ჩვენი. არადა, უბედურების სიმპტომები სახეზეა. ამაზე კიდევ ბევრს რამის თქმა შეიძლება, მაგრამ ალბათ უმჯობესი იქნება უფრო შემდეგისთვის გადავდეთ ეს საუბარი, როცა ბრძოლის შედეგები თვალსაჩინო შეიქმნება საზოგადოებისათვის.

კორუპციონდენტი: თქვენი მოდერნიზაცია ეროვნულ მოძრაობაში კომუნისტურ რეჟიმთან უკომპრომიზისობის გარდა, გამოირჩეოდა სხვადასხვა არაფორმალურ პარტიებთან, საზოგადოებებთან და მათ ლიდერებთან გარკვეული კომპრომიზის ძიებით. ეს თქვენეული ბრძოლის ტაქტიკა იყო თუ თქვენი პროფესიული თვისებების გამოვლენა გაზღდა?

— დაბ, მე ყოველთვის უკომპრომიზო ვიყავი კომუნისტური რეჟიმის წინააღმდეგ ბრძოლაში, მაგრამ ყოველწარად ვცდილობდი არ მომხდარიყო განხეთქილება თვითონ ეროვნულ ძალებს შორის, ამიტომ, ვფიქრობ, ეს მეთოდი იყო, რომელიც მომდინარეობდა თავად კომუნისტური რეჟიმის წინააღმდეგ ბრძოლიდან. გამსახურდაც დროს მართლაც ამდარდა ავტორიტეტული რეჟიმი, რომელიც რა ძალებით ამართოდა საკავშირო ცენტრიდან, რმერთმა უწყის. ხოლო რა მოიტანა ამ რეჟიმმა მე მგონი ამას დიდი განმარტება არ სჭირდება; ის, რაც უნდა საქართველოში, კანონზომიერად და ბუნებრივი პროცესი იყო. ჩემი მიდგომა, ჩემი პოზიცია ყოველთვის, ასე ვთქვათ, ეროვნულ მოძრაობის ინტერესებიდან გამომდინარეობდა. ამკამადაც ჩემი პოზიცია იგივეა: რაც უნდა მოხდეს საქართველოში, რა აზრთა სხვადასხვაობაც უნდა იყოს, ეს პროცესი უნდა ეტეოდეს და ჯდებოდეს საერთო სახელმწიფოებრივი ინტერესების ჩარჩოებში. მთავარია, საქართველო, როგორც სახელმწიფო, არ დაინერეს, ხოლო კონსტიტუციული ოპოზიცია, აზრთა სხვადასხვაობა, რომელიც სახელმწიფოს წერგებს არ იწვევს, რა თქმა უნდა, დასაშვებია, იგი უნდა არსებობდეს.

კორუპციონდენტი: როგორი იქნება, თქვენი აზრით, 1993 წელს პოლიტიკური და ეკონომიკური ვითარება საქართველოში?

— უკეთესი. მე ოპტიმისტი ვარ ბუნებით, თუმცა ჩემი ოპტიმიზმი რეალიზიდან გამომდინარეობს ხოლმე. **კორუპციონდენტი:** თქვენ პროფესიონალი ფილოსოფოსი ბრძანდებით, ცნობილია, რომ თქვენ თავის დროზე უარი განაცხადეთ დაეცვით დისერტაცია მაქსისტიკულ ფილოსოფიაში, მაგრამ თავისუფალი დამოუკიდებელ საქართველოში დაუბრუნდებით თუ არა თქვენს ძირითად პროფესიას?

— ჩემი ამ პოსტზე ყოფნა გამოწვეულია როგორც ვითარობით, ჩვენი ქვეყნის მძიმე და გაჭირვებული მდგომარეობით, და მე მოვალე ვაჩვენებ ჩემი თავი ამ რთულ ვითარებაში შეძლებისდაგვარად აქტიური, სხარებგბლო სამსახური გაქმნა ჩემი ქვეყნისთვის. როგორც კი ჩავთვლი, რომ მე ჩემი მისია შეავსებ პოლიტიკურ ასპარეზზე, რა თქმა უნდა, დაუბრუნდები ჩემს ძირითად პროფესიას, პირველ ხანებში შეიძლება გამოვირდეს კიდევ, ასე ვთქვათ, „ფორმაში“ შესვლა, მეცნიერული ჩვენების და მუშაობის სტილის აღდგენა, მაგრამ ალბათ, ამასაც მოელოება. ასე რომ, საკლებით დასაშვებად ვთვლი ამ პერსპექტივას.

კორუპციონდენტი: რას უსურვებდით ქართველ ერს საახალწლოდ და კერძოდ, უურნალ „სამშობლოს“ მკითხველებს?

— გამოარჯულებას.

გიორგი ჭიკაძის

რუსთაველის გამზირზე

რუსთაველის გამზირზე გაშლილი **შადა,** **ფერები ირევა, ფარჩები ფლობენ,** **ამღერი ღამაში ქალვაჯი სადა,** **ამინარი გალობთ სხვაგან საღ** **გალობენ!**

იყუჩეთ!
— **აბრილის სულელები ღაობენ.**

წელიწადში ერთი დღეა

რუსთაველზე ერთი ზეა, **ავაკოლებ მზერას ლოცვით.** **წელიწადში ერთი დღეა** **ვინჩვევი და ტანზე ვკოცნი.**

განათხულის არცთუ ერთი **კენკით კენკისა ჩვენი მხარე.** **ეს ზეა და ქაშუეთი** **სევდის ჩვეის მოზარე.**

და ტოტებზე სხედან გლოვად, **ჩიტუნები პაწაწინა.** **დილით ეჩვივს სტეხენ გროვად,** **აბრილია, კვირტება სინიანს..**

პარიზი

ფრანგული სავაჭრო

● ფილმს ვახშოვანებდით. ვეხმარებოდა რეჟისორ ქალს, რომელიც მომწონდა, არამართ რეჟისორობის გამო, ფილმი იყო კინალამ სარეჟისორო სენარის გარეშე გადაღებული; იმპროვიზირებული, დაუდგენელი დიალოგებით გაძევილი. ვახშოვანების ტექნიკურ სირთულეზე აღარაფერს ვლაპარაკობ, ტექსტის აღდგენა (ვის რა ვლაპარაკა გადასაღებ მოედანზე, კაცმა არ იცოდა) გახდა შეუძლებელი. უნდა დაფერილიყო ხელახლა და ვწერდით დიალოგებს, ვულაგებდით მსახიობებს (უხერხული არ გამოვიდეს)... თავში, ორიოდ კვირის შემდეგ, როცა მოქანცველი სამუშაო დასასრულს მიუახლოვდა, გამოირკვა, რომ მთელი ერთი, აღარ მასსოვს რიგით მერამდელ ნაწილს, რატომ და რისთვის არაა სინტერესო, ფრანგულად იყო გასახშოვანებელი, მოიყვანეს შეფრანგული ქალიშვილი უცხო ენათა ინსტიტუტის დოკტორი თუ ასპირანტი, თარგმნა რამდენიმე ნაჭერი ფრანგულად, რასაკვირველია, და დაიწყო ჰალაგება ((„უღალაკას“

ეხახან) საკუთარ... თავში, რადგან თავადვე უნდა გაეხშოვანებინა ფილმის პერსონაჟი — მოცეკვავე ფრანგი გოგონა. ბევრი რომ არ ვილაპარაკო, ეს მან ვერ შეძლო; დიდალა, მორყვეულდა და განაცხადა უარი, მთავრებით ეს და ეს აღმაინი (გვარი და სახელი თქვა), ის თუ მოახერხებს რაიმეს, სხვა ვერ შეძლებსო. მოიყვანეს მართლაც, მოვიდა ტრანსპორტი, პირმრგვალი, სახენათელი ქალბატონი ნაციონალური ფაქტით, უსახური საყურეებით. ამნაირი ფრანგული საფრანგეთში არ იცის ბარე ორბო, თქვა ქალშვილმა, ვახშოვანებაზე რომ გვიგანა. ცოტა უცნაური განცხადება გამოვიდა, ზედმეტის უფლება ხომ არ მისცა თავს? მით უმეტეს, როცა ადრესატ-მაც არ მოუწონა კომპლიმენტი, თავიდაც მშვენივრად ლაპარაკობს, ჩემი დახმარებაც არ ჭირდება, მაგარა ცოტას წვეშველიანი, ყველაფერი კარგად იქნებაო, დაჯდა. სიკონანათურის შუქზე ჩასწორა ტექსტი და ქალიშვილს გამოთქმების (ე. ი. ფრანგულის) შესწორება დაუწყო.

— მე გმონი, ესენი ახლა სწავლობენ უცხო ენას... — მაღულად დაამთხარა ხმის ოპერატორმა. დამდგმელი რეჟისორიც შეფიქრანდა, მოხალისე პედაგოგებს ხომ არ გადაეფიქრდითო, გამიზნო გვერდზე და მიხვდა:

— გამოეგ როგორმე, გეხვეწები. იცის თუ არა იმ ქალმა ფრანგული?

— აგ როგორ გავარკვიო, ლიამეთქი.

— გამოეგლამარაკე და გაარკვევ, მხოლოდ რალაცნირად მიუღდექი, რომ არ მიხვდეს...

— ერთი ღერი ფრანგული არ ვიცი...

— რომ არ იცი, იმიტომ უნდა მიხვდე, ვინც იცის ისედაც შეძლებს, ვინც არ იცის ის უფრო მოახერხებს. გეხვეწები ძალიან...

ჩინელზე რომ მივედნე, გინდა თუ არა გაარკვე იცის თუ არა ქვემო კორეულს, ვობდა; ახალიგორ სიტუაციაში აღმოჩნდებოდი, აიცი მეთი, არც ნაკლები. რალაც უნდა მომეფიქრებინა მაინც, სხვა გზა არ იყო, გამოცხადდა შესვენება, დღურჩით ნახეკრადნელ პავილიონში ტექსტის დამდგენი კომისიის წევრები, გადაეხედეთ ხელახლა დიალოგებს, ვასწორებთ (ჭერ ქართულს) უწყურადნობო. ლია რალაცს მანიშნებს მუნჯურად, ვხვდები, რაც უნდა, ვახველებ, ვიწყებ ფრთხილად: — ქალბატონო, საფრანგეთთან თუ გაცემ რაიმე საერთო, თუ გქონით უფრო სწორად?

— როგორ არა, იქ ვცხოვრობდი... — თავისუფლებლად მმასუხობს.

— ადრეც?

— როგორ ადრე?

— თუ სწავლობდი-მეთქი, სკოლაში... — უხერხულობას ველარ ვფარავ.

— სკოლაში? კი, როგორ არა, იქ დავამთავრე... — უკვე შეფიქრანებულ მომჩვენება.

თვალს ვარილებ, ვუყურებ ლიას, რომელიც სცენარს ჩაჩერებია, ვითომ ჩვენი საუბარი არ ესმის.

სკოლა იქ დაუმთავრებია; რალა უნდა მეთქი. ჩემს მზერას იჭერს, ელიმიება, თავს მიქნევს შეუმჩნეველად, საკმარისია.

— და უშაღლესში მოვეწყვეთ აქ... — არა, იქ.

— დაამთავრეთ აქ?

— არა, იქ.

— გასაგებია... პარიზში?

— პარიზში.

— რა ინსტიტუტი, ქალბატონო, რა ფაკულტეტი, ბოდიშს კი ვიხდის..

— თეატრალური ინსტიტუტის სამსახიობო ფაკულტეტი დავამთავრე...

- და ჩამობრძანდით აქ.
- არა, იქ... იქ ვიშასხურე.
- გეღივებთ, მაგრამ მინც უნდა გეთხოვო, საღ იშასხურეთ ქალბატონო?
- საფრანგეთის ტელედეპარტამენტში...
- რად?

ტელედეპარტი გახლდით, საფრანგეთის ნაციონალური ტელევიზიის ტელეკომპანიაში მიმყავდა მეშვიდე არხით...
 "ის შობი ახლა!"

რამ ღიღის შეძლება ის მშვენიერი ქალბატონი აღარ მიზახავს. გავიდა მრავალი წელი და ავტო ახლახან, აფხაზეთში დაღუპული ბიჭების ფოტოსურათების გვერდით ქალის მომღიზიარებელი პორტრეტი მეცხაურა. ვიციანი. გარდაცვლილიყო, თბილხე თბილი ნეკროლოგი თუ გამოსათხოვარი სიტყვა დაწერათ ახლობლებს, დავჩერებოდი და ვფიქრობდი, ხომ არ მემშობა-მეთქი, ის იყო, მე რომ ფრანგული შეუთმომე. ასეთი კარგი ქალი!

ღღაც იყო ნაღვლიანი, ფოთოლცვენის ღრთ ჩამოდგარა.

მერი

...მერი, ჩემო მშავანიკო მერი! ალაპატონი.

მერი ანა ჩავორტი, მერი შერვაშიძე და სხვა მერი, მდიდან გადასული მოგახება, ცისფერ ოცნებაში დარჩენილი მერი.

ეცვა მიწისფერი პალტო, დაბალქუსლიანი, შეიძლება მამაკაცის, ფესსტელები. რა ფერისა იყო ზუსტად ის პალტო? შავნიდაგიანი მიწის ფერისა.

— აქ არ შეიძლება სიგარეტის მოწვევა!

— კი, ბატონო...

ტურებმოკრული, თვალაშუშებული იდგა ცოტა ხანი. სხვა რა ევალეობდა კიდევ, ვერ ვისწინებ. მუქში ეშალავდით ანთებულ სიგარეტს, სხვასაც ვაფრთხილებდით, მერი მოდოს.

— ნუ ეწვეით სიგარეტს, არ შეიძლება!

მართალი ბრძანდებით, ვეთანხმებოდით და ვეწოდით მანც; თავმოყვარეობისა და ღირსება დაცვის პეტენციების გარეშე ვემორჩილებოდით, ვაქრობდით და ხელახლა ვუკიდებდით.

მერი იყო... შავი? შავ-ყვითელი. დაშვებულ წარბები. მრგვალი, ოდნე მობრტყე თავი. ერთი თვალის გუფა მეორეზე ოდნე პატარა.

მერი. გულღობო იყო თუ კეთილი? არც ერთი. არც მეორე ალბათ...

ჩვეულებრივი მერი, წყნარი. ცოტა ავი. ცოტა კეთილი. ცოტ-ცოტა ყველადგარი... იყო შავი, ეცვა მიწისფერი... უკარავად. შავნიდაგიანი მიწისფერი (არსებობს ამნაირი ფერი?) პალტო.

ლიდი ომის დროს, 44 თუ 45 წელი. გათხოვდა, გადაიხდა პატარა ქორწილი და დაატევა თანამშრომელი ქალები; ნატა ვანახე, ვერიკო ანჯაფთაძე, თამარ ბოლქვაძე, თამარ ციციშვილი (გღაც მრჩება, ან პირიქით... პირიქით — რანაიკო პი?) და სხვები, ოპია, შიმშილი, გაჭირვება. არ იუყადისეს, მივიდნენ კინოვარსკვლავები თანამშრომელთან, რომელსაც არ იცნობდნენ და ვაიფურჩქნა მერი კინოვარსკვლავებით. უყურა სიძე, უყურა სხვა ქალებს... აღარა სკუთარი ცოლი სხვის ცოლებს, იფიქრა და მოიწყინა.

ისხდნენ, იცნობდნენ: ნატა ვანახე, ვერიკო ანჯაფთაძე, თამარ ბოლქვაძე, თამარ ციციშვილი. სიძე იყო რეზალ, პატარასაც შეავლებდა თვალს ხანდახან, ეს ვინ შენიბოვასო, ანგარიშობდა. იანგარიშა და ქორწილიდან გაიპარა. აქ არ მთავრდება.

არ ეკუთვნოდა და ომში წავიდა მოხალისედ. ფორტში გამოშვით პირდაპირთ. თავდება ომი, რაღა დროისათა. გამიშვითა, დაივირა. გაუშვეს და დაიღუპა ომის დამთავრებამდე რამდენიმე დღით ადრე. სხვათა შორის: ჯორჯ ბაირონის ბაბუის ძმამ მოკლა მერი ჩავორტის ბაბუის ძმა, ამ ფაქტს, არც თუ ხშირად, მაგრამ მაინც ასხენებდნენ ისინი ერთმანეთს, თუმცაღა დღეელის დროს დაბადებულნიც არ ყოფილან.

რაები არ ხდება ქვეყანაში! „მერი, ჩემო მშვენიერი მერი!“

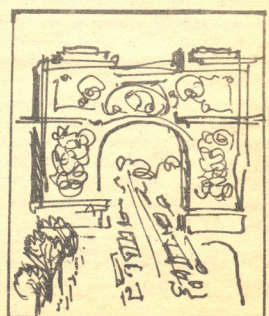
ვიტუს ბერინძი

რუსეთის არმიის კაპიტან-კომანდირი ვიტუს ბერინძი იმპერიის საადმირალის სახელით კამჩატის პეტრეპავლოვსკიდან ამერიკის სანაპიროს მიადგა. მთა, რომელიც ბერინძმა კაპიტანის კომანდირად დაინახა და წმინდა ილიას სახელი უწოდა, ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი მთა აღმოჩნდა იმ განდებში, ჩრდილო ამერიკის სანაპიროდან კამჩატკისაკენ იბრუნეს პირი, ცოც და მღუპარე წყალში ჩაიკარგნენ; კარგ ხნის სურვის შემდეგ სქელ ნისლი ამოილანდა კარგვებით კუნძულები.

ერთს გაცდებოდნენ, მეორე... ოდა სითეთრიდან, ეს იყო ალტუსის არქიპელაგი. თეთრი კარგები დაბლდებოდნენ, ახლოდებოდნენ სურფლამანგო გემისაკენ მოდიოდნენ, ვანაპირა კუნძული ვიტუს ბერინძის სამარე-ქუჩბული რია ლურჯ, მარილისფერში გადასულ უქიდგანო წყალში ამობრტყელდა.

ყუნძულზე გაუსწვებელი ქარები ქროდნენ; ვარდისფერე ხე ბანანი, ყაყაბა ფრინველები დაყვებოდნენ ქარებს; აღამაინისუნახავი, ზღაგამელოს თვინიერი ცხოველების მარეიერი ხორცი სულდგმულობდნენ სურფანდით დაავადებულნი, გამოსახამთრებლად დარჩენილი მეზღაურები. ხუთი შვილის დამარგავ ბერინძის აღარაფერი შევლოდა, მისი პატრუტი ბეთუბდა, ჩასაქრობად პარბალებდა. ნადირის ტყავებში გახვეული იქდა გროტის შერე, პირიბონტუნი ალტურებული მწიქალი მზის შემყურე. მრგვალი თვალბით ელოდა ვახაფხულს, მისთვის რომ აღარ ჩამოვლებოდა. დღელდაღამის შერბინების დარგავის პირველსავე წუთებში სთობდა და დაიძვრის სისძულესი იგრობო, ტყავებით დაწვა და მიხვდა, ველარ აღებოდა.

იწვა გროტში დღელამეგაირიანიბული. დრო აუჩქარებლად ყრიდა უსიხარული დღეების ქვიშას და ბერიჩვი ზამთრის ჩაშვებულ ბნელეთში ინთქებოდა. გროტის მოყავისფრო ქვეყნის კედლები იფშვებოდნენ, შეშხარავი, ჩრბალით შევადებოდნენ; ახრჩოლებულ ჭრახის შუქზე შრიალებდნენ ყველაზე მობობრილი, დაღუპული მეზღაურთა ლანდები; კედელ-ქვეყნის ნაშთში ეხვეოდნა, იძირებოდა, იწოდა, იმარხებოდა. თავიღა მოუჩინდა ქვიშის რბოლ საბანში გახვეულს; ლომობერი, მშვიდი მზერი, გრძნობით, ფიქრით ინთქებოდა, ვიღობისაკენ მიწსწრაფდა მამაცი კომანდირი ვიტუს ბერინძი, ვისი სახელიც დაერქმეოდა სულ მაღე უნაპირო, პირემუშ, ძალიან ლურჯ, წმინდა წყალს.

ერთი შეხედვით თითქოს ჩვეულებრივ გათენდა ის დღეა: სამახსოვროში წასასვლელად მზად ბრძანდებოდნენ სათეცა და ალექსოც, რადიომაც ჩვეულებრივამებრ წამოიწყა საბჭოთა კავშირის ჰიმნი და უჩვეულო ამბებიც მერე მიჰყვა ერთბაშად — ჰიმნი გაისმა თუ არა, გულის კოვზზე მიუკაჟუნა ქალბატონ სათეს ჰიმნიკომ. ეს სახელი დარეკმევა ბიჭს, რომელიც ხუთი თვის შემდეგ შეემატება კაცობრიობას: აია, მეც ვსუნთქავ და რახან ვსუნთქავ, ვცოცხლობ და რაკილა ვცოცხლობ, მაღე ქვეყანასაც მოვველიბობო... თავბრუ დაესხა უცებ ქალს, დაწვები ცეცხლმა აუფიზიზა, თვალები, სისხლი ცხლად რომ მისწოლოდა შეივინდა, გაუფროთოვ-გაუფროთოვდა, სხეული, სითბო-სიმბურვალე ტალღა-ტალღად რომ მისწყვდომოდა, დამძღურ-დაუმიძღოდა...

დაგაღებვის უფლება

ჰიმნი კი ისევ ვუგუნუნდა, ხოლო ქალს ერთი სული ჰქონდა — ხელახლა როდის ამიფაუნუნება სიცოცხლე სხეულშიო: დიხანს არ დასკირვებია ლოინი, გული კოვზზე იმ პირველი მიკაჟუნების შემდეგმ ძალუმად შეინძრა ჰიმნიკო, საოცარი ის ვახლდათ, ჰიმნის რიტმზე რომ ფართხალდებდა — ხმის აწვივისას უფრო მძლავრად, დადამბევისას უფრო სუსტად და რაც უმთავრესია, თუმცა იქამდე არ ეგარბოდა დედაკაცს ტკივილსიამე, რომელსაც დედობის მაუწყებელი ბავშვის პირველი აფართხალემა იწვევს ხოლმე, მაინც ძალზე ადვილად შეეგუა ყოველივც, რადგან ყველა ქალისა არ იყოს, დედად დაბადებულყოფი ისიც, დედა იყო ჩანასახშივე და ალბათ იქამდეც — ხოლო ბავშვი კვლავაც უხტოდა და უხტოდა სხეულში და დიდაც ჭოდრილობი დაბუნუნდა სახეზე... ჰიმნი ჩამთავრდა თუ არა, ჰიმნიკომაც შეისწყვიტა ფართხალი...

რა გემატება, ქალიო, — ალექსომ, — შეუნიშნავი რომ არ დარჩენია წამის წინანდელი მომზუსხველი რიმიო დღდაკაცისა.

— არაფერიო, — მორცხვად წარმოსთქვი სათემ, თვალები კი კვლავაც აფიზიზ-ასათხორებდა და თავადაც ასათხორებულ-აფიზიზებულყოფი თხემით ტერავაძე და მზერა რომ ვერ ჩამოცილა ქმარმა, წაიჩურჩულა, — ბავშვი შეინძრაო...

— მეც არა ვთქვი, რა მოხდა-მეთქი, რადუნენი თვის ორსული ხარ ეხლათა...

ოთხი თვისა, ომი ხო ცხრა მაისს დამთავრდა, თვის თავზე შენც დაბრუნდი, აკი ოთხი თვე გავიდა შენი ჩამოსვლიდანო.

ჰოდა, რა გინდა, შეიძროდა, მამ, რას იზამდაო.

სხვა რამეს ვამბობო, — სათემ, — პირველად წელან შეინძრა, ჰიმნი რო გაისმა, თანაც მარტო ეგ კი არა, სიმღერის ხმაზე ვფართხუნებოდაო.

როგორ თუ სიმღერის ხმაზეო.

როგორა და, რადიო ხმას რო აუწყებდა, უფრო ღონივრად ხტოდა, რო დაუწყვდა, უფრო სუსტადა.

ეგ როგორაო, — წამოიზმუვლა ალექსომ, — და უცებ დადუნდა, ფიჭის მინებდა, მაგრამ ფიჭვი როდენ თქმობდა ამას, ოცენებს მისცემოდა, ამგვარი რამე კი საერთოდ უცხო ხილად ითქმობა იმისთვის, ფიჭვითაც ხომ ძაან იშვიათად ფიჭვობდა ხორმე — საყველპუროდ და ალექსოსი არ იყოს, სათქც მსგავსი ხნისა ბრძანდებოდა, არც ფიჭვისათვის სცხელოდა ხოლმე და ოცენ-

ბასთანაც ხომ მწყურად იყო: ერთმანეთი რომ გაიცნეს, არც მაშინ მოსცემია ოცენებს ცოლენ-ქმარი. რაკი ტრფიალი არა სწევითა, სიყვარულისმაგვარი არაფერი განუცდიათ, ერთურთს როცა დაუახლოვდნენ, ბუნებას თავისი გაეცანა უყვე: ალექსო ამღვრეულ-ამყვარლებულიყო, სათემ დასაგრილებელ-დასარწყულბული ბრძანდებოდა და ოჯახიც შეეიქმნა — აი, სულ ეს იყო იმათი ტრფობა-სიყვარულობა: დღევანდელი დღე კი სხვა რამ ვახლდა — ფიჭვიც უცებ მისძალიბობდათ და ოცენაც და ამ ერთდროულ ფიჭვსა და ოცენებს ცოლიც დამამცირებელ-საიზიარესად მოცენთ-გადაეკმაც-მოებოშებინა და ქმარიც: მაგონად დიდხანს როდი გაგრძელებულა ეს ამბავი: უჩვეულო სულიერ აფორიკეებას, ახლა რომ დაუფლებობათ, ალექსომ, მოდი, ერთხელ კიდევ მოვესმინოთ ჰიმნის ვნახოთ, რას იზამს ეგა, მუცელში რომ გიზისო, ამ სატყვებით მოუღებო ბოლო...

ჰიშინი რომ დამთავრდაო?, — სა-
თემ...

რადიომიმღები ხუ ვაქცისო, —
ალექსანდრე ბრანსი. — ბერლინი
გადე ხელთ, გერმანიის ადგილს მე-
ნოკო, — და იმში მიღებულო ჯა-
რისკაცული ვანათლებუც ვადმო-
ფრეკია, — მსოფლიოს ერთ მეექვე-
სელხა ვადამომლო ჩვენი მშოლა-
მშოლ სამშობლო, რამდენი თბილა-
სისხლთა ქალაქი იქნება და ჰიშინი
ყველგანა ჰიშინოსო.

და მართლაც არ ავარუხუნ-აახრო-
ტანა ფაისტიტრამა რადიომიმღებმა
საბჭოთა კავშირის ჰიშინი?!, ჰოდა,
ჰიშინიკოც აფართხალ- აქუნტრუშდა,
ხოლო ალექსო თვალებს არ უჯერე-
ბდა: ჰიშინი რიტმზე ხტოდა დიდის
მუცელში ცოცხლოდ არსება და ყო-
ველივე ამას კაცი თუ სჭვრეტდა,
ქალი თავისივე სხეულით გამოხდა
და იმგვარად შეამარჯუნებლად-გო-
ნისწარბთვე იყო, რაც ეი მაშინ
ხდებოდა. ვედარ შესძლო ცოლ-
მკობრა ჰიშინის ბოლოზე მოსენა,
მეცნიერულად აოგონდ-დაოგონებენ
და ტახტზე ჩამოსდნენ, ყი არ ჩა-
მოსხდნენ, დავებრთხ-დაეხეცვენენ...

მაგრამ აქმდე მომხდარი, თუმცა
უქნაურობდა და დაუჯერებლად გა-
მოიყურება, დიდი არაფერია, რაც
მერე მოხდა და, რასაც კაციშვილი არ
მოსწერებოდა ჯერ დიდამოწის ზურგ-
ზე, აი, ის იყო თავნებად(ემ)მე-
ნური: უცებ წკიალ-წკიალმა ხმა
არ გაისმა?!, ჰო, დედის მუცელთან
ამოაყრიალა საბჭოთა კავშირის ჰიში-
ნი იმ არსებამ, რომელიც თითქმის
მოვლენოდა ქვეყანას და არც მო-
ვლენოდა, თითქმის იმტორო, რადიო
ციცხალი ვარო, ეს უმთავრესი გა-
მცხობა უქმე; მოვლენით კი იმიტომ
არ მოვლენოდა, რომ ჯერაც სისხლ-
სა და სხეულის ნაწილი იყო დღეა-
მისისა, თუმცა ვაყმა რომ თქვას, რა-
ლა დროის ყოყმან-დაეჭვება-მოვლენ-
ილა-არმოვლენოდა, რაც იმან მო-
იმიქნდა. შუნი არ ვიცი, ჩემის ახ-
რით კი დაბადებაც გახლავს და და-
ბადებზე უფრო მეტი რამაც: ცოლ-
ქმარს წელანდელი აფორიაქება-
გონთავდასკლა-მიისიფრთება რა სა-
თქმელია ახლანდელთან შედარე-
ბით — აზრდაკარგული გაიშვარათა
ტახტზე ერთკოდა და მეორეც, იმამდე,
სიმღერის ხმამ ამოატანა თუ არა სა-
შოდას. ერთსაც აუმიდღერ-აუმიშხინ-
აუნაკვერცხლა ტყინი, მეორესაც
და მესამესაც: ამქვეყნისანი აღარ
ეთქმოდათ უკვე; არსებობა აღარ
ქრება იმათ არსებობას, რაკი იყვენენ
კიდევ და აღარც იყვენენ, არც
მკვდრებდად ითქმოდნენ და არც ცო-
ცხლებდად — მკვდრები იმიტომ არ
განსდნენ, რომ სისხლი მიმოუდიო-

დათ ძარღვებში, ცოცხლები კი იმი-
ტომ არა ბრძანდებოდნენ, უნარი
დაკარგოდათ აზროვნება-განსჯის
თუ რაიმეს შევარძნებდა, თუმცა ვა-
რითე შიშანი დღე შემოსულიყო ოქ-
ტომბრისა და ოთხშაბივ შემოეღწრა
ხათესო, მაგრამ იმათივე ჩამბრე-
ლებულ-ჩამოწყვედიან-ჩამოსკვარამე-
ბულიყო, ის სისხლიც ყინვის ლო-
მულსავით მკითველ მიმოუდიოდათ
ძარღვებში და ამიტომაც ცოცხალ-
მკვდრებდად ითქმოდნენ და ამ საქმე-
თა ჩამდენ დაუბადებლად დაბადე-
ბულ არსებასაც ცოცხალმკვდარი
ეთქმოდან და სიცოცხლის კიდევ
რომ შეჩერენდათ ოიტისოდენი, ამას
ცოლ-ქმარის ქვეშეცნულ-ფიჭორს-
მაგვარ-გაუნებობიერებელი რამ, უფ-
როს უნესტად ეი ინსტრუქტორ-მე-
ლდგასაზრებელ-ამოსახებნი გან-
ცივივრება ადასტურებს: ბავშვი ვერ
არ დაბადებულა და საბჭოთა კავში-
რის ჰიშინს მღერის, რომ დაიბადება
მერე რაღას იზამსო და იმ მესამის
გონივც და სისხლიც ამას ჩააჭირა-
მაგვარ-ჩაეცივობდა: როცა დაიბადებენ,
მერე რაღას ჩავიდნენ... მაგრამ რა-
ცაღა მარადიული არაფერია ქვეყანა,
იმ სამეულებს გაუარა როგორც ეჩნა
გაოგნებამ, სიცოცხლისაკვე მოიღ-
იკენენ და ალექსანდრე ბრანსი:

ხომ არ მოგვეჩვენათ...
და სათემდე,
მოგვეჩვენებოდა, თორემ სად გა-
ვიწილა, ბავშვი დედის მუცელში
მღეროდნენ, თანაც ჰიშინსო.

მართლაც მოგვეჩვენებოდა, —
ალექსანდრე, — მაგრამ ახლაც რო ყურ-
ში მისდგასო.

მეცო, — სათემ, — მეც ყურში
გამეჭობიაო.

და ის მესამე მთავარზე უმთავრე-
სი ჰიშინი მომიფრთხობდა:

ხომ არ მომიჩვენა, მართლა ხომ
ვმღეროდი ჰიშინსო, — და ისიც თავისი
ჩამსახველესა და მუცლად-
მღებლისი მსგავსად ირწმუნებდა
თავს, — რა ვიცი, ხმა ჩემი სიმღე-
რისა ახლაც სმენაში ჩამჩერიაო.

და ერთხელ კიდევ ამოაყრიალა
ჰიშინი, მაგრამ ისევ ეკვი ღრღნიდათ,
თუმცა საივრე დიღებულად მიე-
ხებებოდა, საეკვი აღარაფერი იყო,
რომ გაემტყუნებოდათ მაინც, რადგან
ასე გახლავთ — ადამიანი ორჭოფია
სავრთოდ, ნორმალურზე მოგახსენებ
და როგორც ახლა ვაოგონა, დაბადე-
ბამდე ნიშნული ყოველა მისთვის
ამგვარი თვისება... ხოლო სათემ და
ალექსანდრე, თუმცა ტკივნებულად,
მაგრამ სასიამოვნო ტკივლი იყო
ესა, ირწმუნეს, ბავშვი, რომელიც
ჯერ არ მოვლენოდა ქვეყნიერებას,
მართლაც მღეროდა საბჭოთა კავში-
რის ჰიშინს და გადაწყვიტეს, ადამა-
ნიშვილისათვის არ გაემხილად სი-

მართლაც — ვიყებოდ მოგვეჩვენებო-
ნი და სიღრულოდ შეინახეს, რაც
მოხდა და რაც წრამარა მეორედებო-
და, მარტო ეც კი არა, ბავშვი რომ
ამოაყრიალებდა ჰიშინს, მშობლებიც
აპყვებოდნენ ხოლმე, თუკი ის დღე-
და, ცოლ-ქმარი იწყებდა სიმღერას
და ბავშვსაც აყოლოდნენ: ისე
რომ, ქვემარტად ბედნიერი ბრძან-
დებოდა სამივე — იგი თუ არა სა-
ჭირო, წამადღებულ ამყარიალ-გაგვე-
ლებდნენ ჰიშინს და ბედნიერებასაც
მეტრ რაღა ბედენა უნდოდა.

სათე თი — იმ დღისწინავე-დაეჭი-
ყარ-უტყნავი ირღენი შევდობდი, აღერე
არასდროს რომ არ გამორჩეულა ვა-
რეგნობით, შეუხედავ-ხაინაზიო,
ვერ იტყოდნი, მაგრამ არც თვალს
სიამოვნებდა მაინცდამაინც — მშენს
დაედარა, ცისარქველას და ვარემე-
ვის უჯვარდათ კიდევ: ფხმძიმობას,
თუმცა ეი ხდება ხოლმე, მაგრამ ასე
გაემეშვიერებოდას ქალი. ჯერ არ
გვიჩანავს და არცა გავსენიაო.

ჰო, კაციშვილს არ გავუძნობოთ,
რაც ხდება, გადსწყვიტა-მეტე
ცოლ-ქმარმა და საგულდაგულდაც
ინახადნენ საიდუმლოს, მაგრამ თა-
ვად იმან გახსნა ყოველივე ცხადი
და საჩინო, რომელიც უტყნობათ
არ მოვლენოდა ქვეყანას, თორემ
მშობლებისათვის დაბადებულები
კიდევ და უსავაროღეს არსებდაც
მშობლიუო და ვისაც ისე შეგვიკრე-
ბოდა საბჭოთა კავშირის ჰიშინი, იმ-
გვარად მისხვეოდა, რომ ერთხელაც,
სამსახურში ბრძანდებოდა მაშინ სა-
თე — საავადმყოფოში მუშობდა
სანიტრად — უცებ არ აწკიალდა?!
გადაავო გონს საავადმყოფო: ექიმ-
ქეთან-სანიტარ-დამლაგებელ-ვაღ-
მყოფები თუ სხეულოდა სანახავად
მისულნი, დასამბელნი გახდნენ სუ-
ყველანი და სხვაგვარი რამ არც იყო
მოსალოდნელი — დამგვარა თავისი
თვის არჩენილ უმეშვიერეს-უსათ-
თვის ფხმძიმე ქალბატონი, რო-
მელსაც ლამაზად დამჩნევინა მუცე-
ლი, ხოლო იმის სხეული წკიალმა
ხმას ატრქვევს სიმღერისას, თანაც
კიდევ უფრო საოცარი ის გახლავთ,
რომ ეს სიმღერა საბჭოთა კავშირის
ჰიშინი, ის კი გამეჭვირებია კაცი-
შვილს — თავიდანვე როგორ არ
გიბთარა — ტექსტი სიმღერისა რუ-
სული რომ არის და არც უნდა გა-
ჰყვირებოდათ, რადგან დიდებულად
გაივებოდათ, საბჭოთა კავშირის
ჰიშინს რუსული ენა რომ ამოღეს
შრისა და ლაზახან... სათე თი აწუ-
რული, იღრმება თან, თანაც უხერ-
ხულ დღეში ჩავარდნილა, დილიმა
და უხერხულობამ უფრო გაასათონ-
ვა იგი. მაგრამ მაინც დაბაბულ-ნერ-
ვებდაქმილყო და ამის გამომ თუ

მონდა ალბათ, დიდხანს აღარ გავრცლებულა წყრილი: ეტყობა, შეიბაძლა ჰიმნიკომ დედამისი, ისიც შესაძლებელია, ფილტვებმა უმტყუთა, თუმცა არ გასულა ხუთილი წუთი, ცვლავიც აწყრიალდა ჰიმნი, რაღა თქმა უნდა, ამჯერადაც რუსულად და საეჭვო აღარაფერი იყო ის არსებობა ამტარებულოყო, რომელიც დედის მუცლის ბინადარი ბრძანდებოდა და ჭკარა არ ეხილა მის ნათელი, თორემ ქალი, მერე რა, რომ ფეხბმომბინა დახეხუნდა-გადასხვავებებშია და ბევრი რამ ისეთი უფინია იმისთვის, შინაგანიც: ცვალებადობა გუნება-განწყობისა, თითქმის ერთის შეხედვით მოულოდნელუმხეხე, რაც ძნელი ამოსაცნობია გარეშე თვალისათვის და გარეგანიც: თავისთავად რომ ამხელს ყოველივეს, თუხდაც ყველისი ვაფორჩქენის მსგავსი რამ, ვერა და ვერა ამიღერებდა სხეულს და მაშინ იყო: ენები, — ერთ-ერთი მოზრდილი პალტაში ხდებოდა მიქმედილი. — მართლაც დასამბეღნი არ გახდებოდა, — გაფიქრა სათემ და ფაცხად-ფუცხით ვაგილა დარეფანში... იმათი, პალტაში მყოფთ, ფიქრის უნარიც დასაქარადათ. აზროვნებისაც, მეტყველებისაც და სხვაგვარად ხომ ვერ მოხდებოდა, რადგან ყოველმხრივ ნოტიბლურ-ჭკუადამყარად ჩვეულებრივნი ბრძანდებოდნენ, ხოლო დღედაღნი — მსგავსი ამბავი არ იმბოვდა ხოლმე, უცებ ვაგარდნილიყო ხმა, სათეს ბავშვი აუმიერდა მუცელში, სამქოთა კავშირის ჰიმნისა მღერისო — ხალხი იყო საცეს, საოცარია, მართლაც რა უცებ ვიცელებდა ხმა, მითუებრეს, დაუჭრებელ-გამონაკლისი თუ გახლავს ამბავი — ჭერ დეკევაბაც ვერ მოეწყროთ, მართალი იქნება თუ არა ის, რაც ახლახანს ვაგივინო, ქალბატონი სათუც გამოჩინდა: წყვილი-უწყვილი ში აპარბარებული კოცონი იყო ახლა იგი, მსუბუქად მოალოდნეობდა დახეხუნდა-დამძიმებულ-ამუჯუნ-ლებულ ტანს, ბღღვლიათ მოიჩხელოდა და ის წყრილია ხნაც სიმღერისა ტკარცალ-ტკარცალ შემობხვევდა გარს — ცეცხლის ენასავით, თუმცა დაბაბულ-ამღვრეულ-დამორცხვებულოყო და ჩქარობდა კიდევ, გასცლოდა აქობას, რაიღა საიდუმლო, რომელსაც მალავდა საგულდაგულოდ, ასე მოულოდნელად განობ-მხურვბულოყო, ახლაც, გამოხდენი-ბულ-უბრალი სიფათებს რომ შესცქეროდა დამაინებისას, მაინც წელანდელი, დასაბეღნი არ გახდენენ ის ოხრებელი, უძიმებდა გონებას: ხოლო ისინი, დღედაღნი გამოფენილინი, გამოლოდნებულ-ტენიარეულოყ-

ნენ და სათერ რომ გაუჩინარდა — სავადმყოფოს ეზოში გავიდა — კიდევ კარგა ხანს იყვნენ არეულ-აზრდაკარგულნი: სიმართლე ვამბობდა უცებ გავრცელებული ამბავი, ხოლო ის აზრისმგვარა, ტენის რომ უღრღნიდათ და სხეულს უფილან-ჭებდათ, თუკი კონტურებს შემოგავლდა და იმდენ ვაქცივ, რადაც უნდა იქცეს ცოტა ხნის შემდგომ, გაოგნება რომ გავივლიდა და ფიქრად ჩამოყალიბდებოდა, იმგვარევე იქნება, ცოცქმარს რომ იქნება იმ დღეს, როცა პირველად ჩეხმათ ჰიმნის წყრილი — ბავშვი ჭერ არ დაბადებულა და უფვე ჰიმნის მღერის, რომ დაიბადებდა, მაშინ რაღას იზამსო.

სათუკი ფეხით მიუყვებოდა შინსაუბეს მიმავლ გზას, მსუბუქ მზინაუბნას გრანბობდა, ხოლო ცოცხალი არსება სხეულში ჩატრეოდნად ჩარიწოდდა, არც ფარსებობდა და არც წყრილივდა და ასეც უნდა ყოფილიყო: ალოთი უღებდა უფვე ქალი თავის ორბანიშში მშვიტად არსებას, რომელიც კარგა გვარიანად დაამამაძილებულიყო — წელან ხალხში რომ აწყრილდა უცაბედადა და მოულოდნელად, როგორც კი სავად-მყოფოდან გამოვიდა ქალი, დაუბნდა, რაიკი კაცივილი აღარ ჰქაჩებოდა ირგველი, ტრამაისა გაჩერებას რომ უახლოვდებოდა, სადაც ხალხმარვლობა იყო, — აფართხალ-აწყრილდა თანდასაწყრებით ავლენდა ბავშვი თავის ზნეს და ამიტომაც აუარა ტრამაის გაჩერებას გვერდი, არ სურდა უცხოთა ყურადღება მიეკერა — ასე და ამგვარად მიიღწია თავის უბნას, კიდევ კარგი, გზადავა ხალხი თითქმის რომ არა ხვდებოდა, მაგრამ ეზოში რომ შევიდა და მებობელ დედაკაცებს მოჰქარა თვალი, რომელიც იანებეს გამოვლიდნენ, უგრანნი გულში, რაც მიხდებოდა და არც შეეცდარა: როგორც კი წყრილი გაისმა, ჭკუა დაჰკარგა სამებობლობამაც და ბევრს აღარ ვაგვეძმელებ — ვინც კი ვითარება იცოდა საჭმისა, მებობლობები და სხვა-სხვა, ვანცვიდებდას ხომ იყვნენ და იყვნენ, ერთსადაიმევეს ვაიბინოდნენ: რომ დაიბადებდა, მაშინ რაღას იზამსო და რაც უმთავრესია, ყოველივე რაც კი მომხდარიყო, იმ არსებას დასასტრებად არიყი მიიჩნიეს, რომელიც ჭერ კიდევ სხეულის ნაწილი იყო დედამისისა, სამქოთა კავშირის ჰიმნს მიაყურეს, იმის ყოველისშემძლეობა-ზეტუნებობა-მის-ტაქურობობა და გამამყ-გამამარტავან-ტაქურობობინდნენ კიდევ:

ხედავთ, ხალხნი, რა დიდებული ჰიმნი გვეჩონია, ბავშვიც კი მღერის დედის მუცელშიო...

და:
ისიც ადვილად დასაკვნეს, ისევე
ამბავი სხვა ეპოქასა და ქვეყანაში
ვერ მოხლებდითო...

სეცდებოდნენ ვითომ?..

მე კი ახლა, ამ ამბავს რომ გაცევი-ბი, ერთი ფიქრი მტანჯავს და არ მაძილევს საშველს: ნეტავ ჩვეიც ხომ არ ვთავსობდებით, ჩემო ძვირფასო მკვირვებლნი, ჩემზე უფროსნი, უმარწმენსო თუ ჩემო კბილანი, ვინც იმ ეპოქაში დავბადებულყობი, საბჭოთა კავშირის ჰიმნი, მაშინ, როცა ბინადარნი ვბრძანდებოდით დედის მუცელსა, ასეც იქნებოდა ალბათ, ალბათ კი არა, ენებო იყო, თორემ სხვაგვარად ვინ მოვცემდა დაბადების უფლებას და ეროსაც ვიტყვი ბარემ: მაინცდამაინც დიდი უბედურება რიდას, მამამაძილობა-უხეზობით რომ მოვბოვებო და დაბადების უფლება, რაზან დღის ნათელის ხილვას საცნობ მინც არაორაზამი ყოფნისა, თვისმობჭკრული ის გახლავდა, ნავაგზე მშვეველულ ქათმებს რომ დავმსგავსებდითარ ხნითაც და აზროვნებითაც: ვუქვევავთ და ვუწიაწიბთ წარსულს ერთმანთს, თითქმის უტოლდეს-უხმანდეს ვიყოთ, აღარც ანუ ვანიკითხავ? გვახსოვს, ისიც ვაგვიწყვებდა, რა ვიგინარბობის ფასად მოვცვილით ქვეყანას და იმაზედაც ვუხევათ თვალს, შევილი რომ ვბრძანდებოთ ჩვენი უმხანჩეს-უსნეულესი დროისა, ეპოქისა, როცა უხეზობა ზნობრიობის უმელოთა კატეგორიაა, ხოლო უღერებობა უხესთავისი ლეთებებობა...

პო...
საგა...

უბოროტეს-უმახინჩეს-უტარეწრეს-უსნეულესნი ვართ ჩვენა, ყველანი და ის ათ მცხებაც ჩვენთა მველთა წინაპართა ვაგვიმრულ-ვაგვიუქულ-მართო-ვაგვიოავგინარბობითია და ნინის ჩვენი ცხოვრებისას, სულს ჩვენსას და გონს ჩვენსას სატანა და-ჰპატარონება და განსავტბო...

ხოლო ბავშვის დაბადების ამბავს მთლიანად აღარ მოვიტოვბო, ერთ მცირე დეტალს ავგვიჩი მხოლოდ: ვალოდებულმა ამოჰყო თავი დედის წილიდან, ტანი ისევ იქა ჰქონდა, სადაც ცხრა თვეს ენებოდა-ბეუბუ-ვისამატებოდა და რიხიანად იბღვლა — საიუზ ნერუმიშიო და დამუნჯდა კიდევ სამარადისოდ, თავი დასაჯა დედის მუცელში ჩადენილ უუღებობობობათა გამო, ისე რომ, ვაგვიბა ჩვენა, ყველას, ერთმანეთის წარსულის ანუ ნავგის მქვევებბო...

ახლაც ყრუ-მუნჯი ბრძანდება ჰიმნიო...

ახალი ლექსები

შემინდაი

მე ვარ სიცოცხლე ჩამომდარია —
 შენი კარის წინ,
 დავიწვი, ჩაბქერი, კვლავ ავიწით
 და კვლავ დავიწვი.
 ჩემს ნამწვავებზე აღმოცენდა
 თმენა იობის
 და მერე, ჩამქრალს, ჩანაცრებულს
 დიდხანს მტკიოდი...
 და კვლავ ამანთო
 მეუფების უხილავ ძალამ —
 ძალამ, ვინც ქვეყნად ხელმეორედ
 კაცთ მოსვლას კრძალავს,
 და კვლავ შევყურებ დიდ იმედით
 სიცოცხლეს ნაცადს...
 შემინდე შენს მტვერს,
 სამღურავი თუკი რამ დამცდა...

თეთრთა ლამარია

ლამარია, თეთრო ლამარია,
 შენი ნიშის ახლოს ჩემი სამარეა,
 შიგ ვწევარ მრავალი ღომგულის
 თანხლებით,
 ტანზე მქირს იარად ათასი ნახმლევი.
 სისხლიან ფარიდან მოყოვნდა
 სისხლეშ
 და ჩემში სიცოცხლის სწრაფვა
 ვერ ისვენებს,
 და როცა შენს ცაზე ცისკარი იხტება,
 ტოტს მიცემს იაბო სამარის
 კიდესთან.

კვლავ სისხლით მევსება დამშრალი
 ძარღვები
 და შენი განგებით მჭერა, რომ
 აღვდგები.
 მზის შუქით შევიხვევ ნახმლევს და
 ნაშუბარს
 და რჩეულ ხარჯიხვებს მოვართმევ
 საჩუქრად!..

ნადიროვა

...ტყელ ნაწანწალებს, უძალოდ
 ქაეულს,
 რკონის კალთის ქვეშ შემომბაძამდა,
 რკონის ცა ჰგავდა ტანქრელ
 დეავეულს —
 ოქროს საბელით მიბმულს
 საყდართან.
 მივწექ და საყდრის ფამთა სისველის
 შავ-თეთრ ღუმელში ჩამომეძინა,
 და საამური ჩემი სიზმრები
 მთელ ღამეს მთვარეს მკლავზე
 ეწვინა.

დილით კი, როცა სულის ღობში
 მზემ ჩამომხედა და გამაღვიძა.
 ვიგრძენ, თუ როგორ მწარედ
 სტკიოდა
 ძუძუთ, რძეგამშრალ ჩვენს
 დედამიწას.
 ვიგრძენ და ხევი ვაჩვენე ვაზნებს.
 ლოდის შევირღულე მიველწე თოფი,
 და ქვეყანაზე ცოდვებით სავსე
 დავგამე სიცოცხლის ყველა
 ხელმყოფი.

ისევ ისა ვარ

ჩემი დარდი და ვარამი
 მხოლოდ შენ განდე, ღვთისავარ,
 შენ რომ სთქვი, შეიცვლებიო...
 არა, მე ისევ ისა ვარ...
 ისევ გულის აკრავს მამული,
 ვტკბები სამზუოს ყურებით,
 ისევ მე გაბაჟეს შარაზე
 ლაფში ჩაფლული ურემი...
 არ შემიცვლია კაცის ზნე,
 გრძნობა მაქვს ისევ ერთფერი...

ვიცი, ჭველი რას ვთესავ
 და რას მოვიკვი მებერი.
 ისიც სთქვი: ღობო მდარეა
 ისეთი ქვეყნის მესერი,
 სადაც ერს ბერი ვერ უგებს,
 ანდა პირიქით, ბერს ერო...
 ეს სიბრძნე სხვებსაც უყვილე,
 ჩემო ბიძია ღვთისავარ,
 მე არ მჭირდება ყვივლი,
 რადგან მე ისევ ისა ვარ!..

კვამლის ტირილი

რად ტირის კვამლი ჩემი თვალებით,
 ვიცოდე მაინც ვინ ვარ მე მისი,
 საკუთარ თავის გარდაცვალებით
 რატომ აღარდებს ჩემი მერმისი...

გვიჭრობ და ფიქრი შევი კარტივით
 შრიალებს გულის უტხო
 ტონებით.
 კვამლი კი ტირის, ტირის და ტირის,
 ჩემი თვალების ჩიტბატონებით...

თუ დაუჩოქე...

თუ დაუჩოქე ცხოვრებას,
 შემოგეხვევა ჭილყავი,
 დუშმანს ფეხებზე ჰკიდია,
 წინათ რა ბიჭი იყავი...
 განახვენ დაბეჩავებულს?
 გულს შეგაჟამენ ყრანტალით,
 მთლად უსამართლოს გაგზიანს,
 ცაღედ რომ იყვე მართალი.

სიცილით გამოივი

ტირილით მოსული
 სიცილით გამოივი,
 იქნება მოვილე მეორედ
 შემოხვევით,
 დატოვე ჩემს სულში
 ციური ზარნიში,
 არ შეგრცხვეს,
 როცა კვლავ
 ერთმანეთს შევვლდებით...

„ბასტი-ბუბუ“ იწყება

ექოსავით გაღაღრბენს ეზობებსა — თუ ქუჩა-ბანდებს და ტელევიზორის ეკრანთან მოიკალათებს ღიღი თუ პატარა.

და ასე გრძელდება მისი პირველი გადაცემიდან. ალბათ, ბევრმა თქვენთვისაც იხილეთ „ბასტი-ბუბუ“ ტელეეკრანიდან, ფილარმონიის საკონცერტო დარბაზსა თუ სპორტის სასახლეში გამართულ საახალწლო შოუ კონცერტებზე.

როცა სოციალური კლავის ცენტრმა ტელეგადაცემების პოპულარობა გამოიკვლია, „ბასტი-ბუბუ“ პირველ ხუთეულში მოხვდა, მაშინ კი საბავშვო გადაცემათა ეს ციკლი მხოლოდ ორჯერ იყო ეთერში გასული.

როგორ ფიქრობთ, რამ გამოიწვია მისი ესოდენი პოპულარობა? ეტყობა იმან, რომ ღიღისა და პატარას ერთნაირად მოგვწყურდა „ბასტი-ბუბუ“ — მხიარულობა, ყრიაშული და ხმაური. მის პოპულარობაში გარკვეული როლი თვით სახელწოდებამაც ითამაშა, რაც უფროდ მისი ნათლის, ახალგაზრდა რეჟისორის თემურ ბაღრიშვილის დამსახურებაცაა.

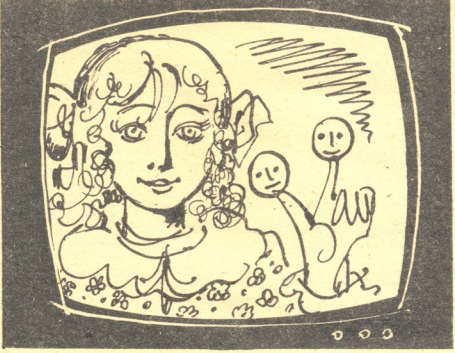
„ბასტი-ბუბუს“ ღღევანდელი სახის შექმნა კი მთელი მისი შემოქმედებითი ჯგუფის, ე.წ. თეატრისმიმა ბასტი-ბუბუელების დაუღალავი მუშაობის, ძიების, მიგნებისა და ჩანადფქრის ხორცშესხმის შედეგია.

ვინ მოთვლის რამდენი ფიქრის, განსჯისა თუ უძილო ღამის ნაყოფს იმკის სცენარის ავტორი თამარკო სხვიტარიძე, გადაცემის რეჟისორი ნინო გოჯაძე, მუსიკალური რედაქტორი მაკა აროშიძე, მეთოჯინ რეჟისორი მიშა ბუკია, გადაცემის რედაქტორი ხათუნა წულაია, რეჟისორის ასისტენტი ნინო ფირცხალავა, თოჯინების მხატვარი ირინა ბარანოვა, ქორეოგრაფები სვეტლანა და ავთანდილ ძნელაძეები... გადაცემის ნორჩი წამყვანები და რა თქმა უნდა ახალაშექმნილი სკოლა-სტუდიის აღსაზრდელები, რომლებიც აგრერიად ამშვენებენ და აღამაზებენ მთელ სანახაობას.

სცენაზე ზვიმობს სიმღერის, ცეკვისა და მუსიკის ერთიანი პარმონია, ტელეეკრანიდან კი ვაატყვევებს პატარა-ღიღი მსახიობების უხადო გარდასახვა.

„ბასტი-ბუბუ“ კარგა ხანია, გასცდა ეკრანის ფარგლებს და ე.წ. შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმალქვა, რომელიც სამასამდე ხუთიდან ცხრა წლამდე ასაკის ნორჩ ხელოვნების მოყვარულებს აერთიანებს. მათი პარმონორია სამეფო ბანკი.

— აჩვენეთ ეს ბავშვები მსოფლიოს ხალხებს და ოპი

ალარ იქნება — ამ მინაწერით მთავრდება „მზიურელთა“ პირველ თაობაზე გადაღებული ფილმის ფინალი.

იქნებ „მზიურმა“ ესტავტა „ბასტი-ბუბუს“ გადასცეს?!

— მგერა, რომ ამ გადაცემას „შეუძლია გადაარჩინოს ჩვენი მომავალი თაობა, რომელიც, სამწუხაროდ, ღღეს ორად გახლჩილ საქართველოს, გაბოროტებულ უფროსებს უყურებს. — „ბასტი-ბუბუს“ მისამართით თქვა ტელევიზიის საბავშვო პროგრამების მთავარმა რედაქტორმა მერაბ ხაჩიძემ.

ეს წინასწარმეტყველური სიტყვები პირველად ჩიქოვანის ქუჩაზე მომხდარი საბედისწერო აფეთქებასას ახდა, როდესაც თერთმეტ საათზე დაწყებულმა „ბასტი-ბუბუმ“ რამდენიმე წუთის წინ ეზომი მოთამაშე ბავშვებს ტელეეკრანებთან უხმო და ამით განსაცდელისკენ იხსნა.

ვინ იცის, იქნებ სწორედ ამ ცეროდენა თვალაზტულა გოგო-ბიჭებს ძალუძთ, შეწყდეს ომის საშინელება.

მოდით, ყველამ ერთად ვითქროთ მით უღრუბლო ზეცასა და ბედნიერ მომავალზე.

ნუნუ ქუპრაიშვილი

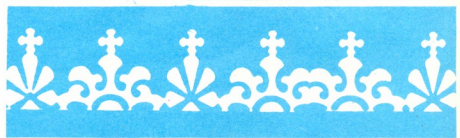

„ბასტი-ბუბუ“ ინყვებ

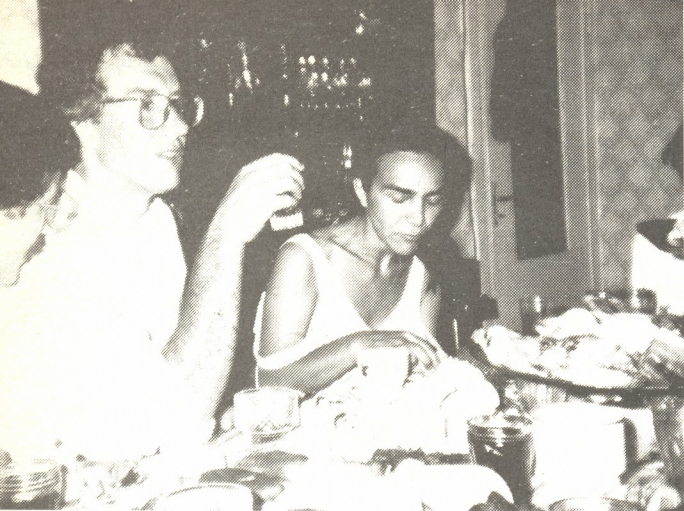

ԵՆԵՆ ԵՌԵՆՅՈՅ

ბილისში

ლონდონში

ქალაქი ზალი — დედამთილთან

პიტერის დედა, და, მამა და სიძე

სადაც არის ბელი შენი, იქ მიგოყანს ფები შენი, ნათქვამია. ამ ანდაზის სიბრძნესა და სიმართლეთში ეჭვი რომ არაა შესატანი, ამის ერთხელ კიდევ აღასტურებს ამბავი, რომელსაც ახლა მოგითხრობთ.

1

კავკასიონის კალთებზე ფეხით გადმოსული ინგლისელი მოგზაურების ჯგუფი მესტიაში ყოფნის პირველსავე დღეს ლალამის ეკლესიას ეწვია. ცნობისმოყვარეობას ამბაფრებად მწვერვალებით გარშემორტყმული ღვთის სახლი და იმის მოლოდინი, რაც იქ უნდა ენახათ, ანგარიშგასაწევი ისიც, რომ ერთ ჯგუფად თავმჯდომარე სხედასხვა პროფესიისა და შეხედულების მქონე

უცხოელები ისედაც მოეხიბლა და მოეკიდობინა ქვეყანას, რომელშიც ისინი მოხვდნენ. ზემოთ, ფერდობებისა და მომცრო გორაკების თავზე, მუდმივი თოვლით დაფარული მთები და მწვერვალები; ქვემოთ, ახალგაზობილი ბალახისა და ქერის ზვინების იქით, წაბლითა და წიფლით დაბურული ტყე. უფსკრულში ჩაკიდულა ენგურის ნაპრალი და დროდადრო იჩიდან ამოდის თოვების გრილში შერეული ყივიანი და სიმღერა, ასე რომ ჰგავს არწივების ყორყორს. თვალისმომკრეველ ბრჭყვიალებს მესტია სიერტყეში გაყინული მალაიკო მსკების ფონზე. თითქმის კანდელი ანთიოა, ისეა ლალამის ეკლესია ალმასებით მობნეულ მილიან ეზოში, ეკლესიაში რომ შევიდნენ, სიბნე-

ლეს მიუჩვენებლად თვალმა ახლავს გაარჩია ვერცხლით ნაჭვილი "ხეცხეც" ნელ-ნელა თავისი იერ-სახე დაუბრუნდა ყველაფერს — აბრეშუმის დროშას, ფანჯრის რაფაზე რომ მიფიქნიათ, ვინ იცის, რა დროსა და რა ვითარებაში შემოწირულ ჭიხვის რქებს შორის.

შესასვლელთან, მარჯვენა მხარის კედელზე, იქ, სადაც მოლოცვლები დგებიან, გარკვევით გამოიკვეთა საიდუმლო სკოობის სტენა.

დღეს მარამბაა და გამოჩრეული მოწიწებით იყრიან მუხლს ღვთისმშობლის ხატის წინ.

დებმა თითქმის ერთდროულად დაუბნეს სანთლები წმინდა ხატს და განზე გადადგომა არჩიეს იმ ვარაუდით, რომ უცხოელებიც ასე მოიქცეოდნენ.

პიტერ მენის, ერთ-ერთ პირველთაგანს ინგლისელი მთასვლელებიდან, შეუშინველი არ დარჩა ეს და, თავის მართლებასავით გამოუვიდა:

— ინგლისელები არ ანთებენ სანთლებს ეკლესიაში!

— ჩვენ კი ვანთებთ, თანაც, როცა სანთელი ანთია და იწვის, ვლოცულობთ.

— საინტერესოა, საიდან გაჩნდა ქართველებში ეს ჩვევა?

— როგორც ყოველგვარ საეკლესიო რიტუალს, სანთლის ანთებასაც თავისი აზრი გააჩნია.

— საქართველოში პირველად ვარა, ასე მგონია, კიდევ ბევრჯერ მომიწვეს აქ ჩამოსვლა.

ამჟამად გრძნობდა მისტერ პიტერ მენის, რომ რაღაც იცვლებოდა მის ცხოვრებაში. თუმცა, როდღა გააკვირვა ამან, გაკვირვებულა მხოლოდ იმით, საიდან წარმოიშვა ასე უცერად და მოულოდნელად მასში, უკვე დაღვინებულ ოცდათორმეტი წლის კაცში, ამნარი სითბო და ლირიულიობა.

საითაოდ ანთებდნენ დებმა სანთებიც სტუმრებს, დადგნენ ინგლისელები გაჩახჩახებულ სასანთლესთან და მთელი საათი უდგებდნენ ყურს...

სადაც, ცის ახლოს, ღრანტეებსა და სიმაკლევებს შორის, ჩაღმულ ეკლესიაში, შექსიარისა და ბაირონის მშობლიურ ენაზე ცოცხლდებოდა ქრონიკები, ქაიროლის ცხოვრებიდან“ და ხელშეახებუი ხდებოდა იმითა ამბავი, ვინც კლდეში ქრიადა ცინე-ტარებს, მონასტრებს, აშენებდა ეკლესიებს, რომ საკუთარ მიწაზე შეურყენელად შეეხან საწმინდოება და რწმენა.

ისენის მის საუბარს მისტერ პიტერ მენი და გაოცებულა, ვინმე სხვათ თუ მართლა ეს საუბრობს ასეთი სუფთა, დახვეწილი ინგლისურა

ენით, ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, თითქმის აქამდე ვერას ეს ქალი.

— რას იხამ, ბედს ენახს წაუხვალ, — უნებლიეთ შეასხენა თავი ხალხურმა სიბრძნემ.

მაგრამ ეს მარც არა მთავარი. ვის არ შეეარდნია გული ქალზე, რომელსაც მანამდე არც კი იცნობდა. მთავარია აქ უფრო ხევა რამე და არა:

— მისტერი პიტერ მენი, ქიმიის მეცნიერებათა დოქტორი, რომელიც ოქსფორდში ცხოვრობს და ღრმადაა ჩახედული ადამიანურ ბუნებაში, მოხიბლა და, რომ იტყვიან, დააბა ქართველი ახალგაზრდა ქალის კეთილშობილურმა სურვილმა — სტუმრობს რაც შეიძლება უფრო გვიანით და დაინახათ მისი პატარა ქვეყნის დიდი წარსული, არც დაგვიავლებინა და არც რაიმე დაკლო მისთვის. ვთქვა ის, რაც ქართველ კაცს თავისი ცხოვრებით უთქვამს, როცა ცალ ხელში მავალია სტერია და მეორე ხელი გუთნის ტარზე ჰქონდა მიბღუჯული.

— ქართველი ძლიერია უფსკრულის პირას მიყვებულა, — რეპედეკლუსიში გროგოლ რობაქიძის სიტყვები. — მანამდე იგი თითქოს სუსტია და მოღალატე. ხელის მოქნივა იკვნეული აქვს და ნება ძალზე მინდობებული. ხლო, როცა პირ-ლია უფსკრულს მიადგება, საცა მხოლოდ სამშენლო გადარება მოსალოდნელი, მაშინ იგი, ვით შმაგი ვეფხე საფრთხის წინაშე, იკუმშება სასტიკი ძალმოკრებით და უტეხი ძლიერამოსილით აელევებს მახვოს.

ეკლესიიდან გამოსულებს არ შემოგაძებნიათ ეზო სადღესასწაულო ხმაურით, წმინდა ღღის საპატრიკეპ-მულად ძველებური წესით არ შემსულა რახი და ღვინო. ქუჩებისა და ქიანურის ხეებში მოხუც ბაგვს არ დაულოცავს თავისი ხალხი, არც კუბიანი და კიშვადარი გამომცხვარა მესტიამი ისე ზავიერად, როგორც ადრე ცხვებთან ხოლმე.

ოღონდ შეუტულ დაბაში, ტურის-ტული ბაზისა და ბაზრის მახლობლად, ძველი სასტუმროს აივანზე, თავი მოეყარა იმით, რომელთაც ახლა ძილი არ შეეძლოთ.

მეორე ღღეს ისევე ფეხით გადავიდა კავკასიონის კალთებზე ინგლისელ მოგზაურთა თხუთმეტკაციანი ჯგუფი.

ღღების სანახავად ჩამოვიდა (უფრო სწორად, უფროდის დის სანახავად). ასეთ მდგომარეობაში მყოფ კაცზე ჩვენში ამბობენ, იქითკენ გაიწია, საითკენაც გული მიუწევდა.

— მაგრამ აქ, ცხატია, სხვა მიზეზიცაა: მისის მარჯაგრეტ და მისტერ მაკლ მენინების ვაჟიშვილს, ცნობილი ექიმების ოჯახში აღზარდოს წრფელი გულთ შეგყვარებია საქართველო, თურმე, ქართულ ვნასაც სწავლობს. საიდან და როგორ, ეს მხოლოდ თვითონ მან და ღიამ იცის.

მიხვდი ხომ, კროველ ლიანზეა ლაპარაკი, რასაკრძელებია, მიხვდი, და არც ისაა მხელი მისხვედრი, რისთვის ჩამოვიღოდა ხელმოკრედ მისტერ პიტერ მენინი ბელით ნარტები ქალის სამშობლოში?

ისე, კაცმა რომ თქვას, ღამაზე დრო კი შეურჩევია. სექტემბერია და მიწა ქარავში დნება.

შემოხლოურ ადით-წესს არც ახლა დაარღვევს ჯინტლმენი ინგლისელი და ქალიშვილის ხელის სათხოვნელად ზამთარისთან თავისი ფეხით მივა.

შემოდგომის ფერებში აბრიალებულა ასეთი, ჩაქწითელითა და საფერავით განათებული შიდათი. გიორგი ლენინის სტრიატინებში რომაა, სწორედ ისეა გარშემო ყველაფერი:

მიჩანს ხამშობლი, იგისი ვაზები, როგორც სანათლე გახალებული. შორიდან რაზე მელმანება. ვული მავს ვულიან დაჩახებული.

...დიდი, ფთოლიანი ხეებით გადასრდილილი საგარეგო, სოფელი შობლიანი, გიორგი ჩოკიშვილის ვენახიანი-ბაღიანი ეზო და ხაზლი, ტუქემლის ხის ძირში ნაუცბათეად ვაშლილი სუფრა. თითქმის გამართული ქართული ენით ალაპარაკებული სასიძო. თანხმობის ნიშნად ხელაყრული მამა და მისი ღოცვა-კურთხევა.

თუ გემი ნაპირს მიაკვდებს, ქარი შეუდგვს იალქნებს, იღბალს თავისი იღბალი ინდიოთაღან შიავნებს, —

პირდაპირ ამ ამბავზეა ზედგამოკრალი პაოლი იაშვილის ეს სტრიქონები. ცხოვრებიდან წსავლამდე ცოტაა ხნით ადრე დაწერილ პოემაში რომ ათქმევინა მოხუც ბაქარს.

თბილისიდან მისტერ პიტერს დაურეკავს ძალში, ქალკში, სადღე მისი ღელ-მამა ცხოვრობს, დაურეკავს

მხოლოდ იმითომ, მშობლებიდან რომ იქვეა, ის, ვინც აქამდე თქვამს სარძლო იყო, ახამალ რძალია და ამ დღემდე ოჯახში გველოდეთო. ტელეფონზე შეიღს, მისის მარჯაგრეტ, თქვენ შეგვიდარბართ!

ღელა მანაც ღელდა და ამ უბრალო სატელეფონო საუბარშიც ღელაშვილური სულგნულობით გიორგის თქვენ, ორივეს ჩაეხედა საკუთარ სულში და დაფიქრდებოდა იმაზე, ხომ არ გაუქრდებოდა-მშობლიური ძირების მოწყვეტილ ახალგაზრდა ქალს უტოლოში ცხოვრება. შეეძლოა, თქვენ, მისის მარჯაგრეტ, მანამდეც გექნებოდათ ამაზე საუბარი შეიღთან მყურდო ოჯახური წრეში. მით უმეტეს, სარძლოს იცნობთ და იმ მცირე ღრის განმავლობაში, რომელიც შექვეს ხელი იყო, მანაც ბერი რამის გაგება შეეძლოთ მის შესახებ.

ბეგრის ხამ გიგით და დანიახეთ, ალბათ, ისეთი მასში, რამაც თქვენ გეგნებოდათ. უბირველეს ყოვლისა, გეგნებოდათ თი თბილი და ადამიანური გრძნობა, რომელსაც მშობლიური მიწა-წყლის სიყვარული ჰქვია და, რითაც ადამიანი ფასდება.

— ამინარი ბუნების ქალს სამშობლოს გარეთ ყუნდა გატყნავს. — ზოგჯერ ჩუმიდ მანაც გახმინებულა თქვენს გულში ხამალა სათქმელი სიტყვა. იქნებ საუთარი ერის სიყვარულში გამორჩეულად დამიანებს სხვათა სიყვარულე გამომარეულად შეუძლიათ, — შეგახსენებიათ მეორე ხმა და თქვენ, ფრად განათლებული, კეთილი ქალბატონი ისევე გაურკვეველ მდგომარეობაში დაჩრებილართ.

ტელეფონზე საუბრისას რა იქვეა კიდევ და რა ამ იქვეა, ეს იცის მარტო სამამა დამიანამა — ღელამ, რძალმა და შვილმა, ჩვენ კი, ცნობისმოყვარეობას აძვარად მოვიკლავთ იმის ცოდნითაც, რაც ვიცით.

ვიცი თი ის, რომ მისტერ პიტერი — თქვენი ვაჟიშვილი, მისის მარჯაგრეტ, და ჩვენი სიძე, ამ საბაღის იქნება თამადა ცოლის ოჯახში და უთუოდ ქართული ადით-წესით წაყვანს სუფრას. წამავა ლხინი და იმღერებან ძველებური სიმღერებს.

რათ, გიკვირო? ომი გაქვთ და რა გემოვრებათო ხომ. ნაღები ახალგაზრდობა გელუმებათ და მოსალხენად გცალიათ?

ღიახ. ძვირფასებო, როცა უქიდღურესად უქირს, სწორედ მაშინ მღერის ქართველი კაცი. სწორედ მაშინ აელევებს მახვოს. როცა უფსკრული პირზეა მიყვებულა და მტერი მოყვარესაც მაშინ არჩევს შეუცდომლად, როცა შეიღდომის უფლებაა ადარ აქვს.

მომხრობები

(წიგნიდან „მომხრობები“)

წიგნიდან „მომხრობები“

1921 წელს პარიზში გამოვიდა ცნობილი რუსი იუმორისტი ვერლის ბრძალი ავტორი (1881-1925) მომხრობათა კრებული „მომხრობები დანის ჩაბება რევოლუციის ზრგში“. 1921 წლის 22 ნომერს „პროლეტი“ ამ გამოცემას გამოემა-
რა ლენინი. ვიგნის რევოლუციის სიძულვილი ბარბა მან დინიანა „უბიძის წილად განმაცვი-
რებად ნათელი. ბრძალიდან მომხრობები“ თანამედროვეებს კიდევ ურჩევდა ზოგიერთი მათგანი გადმოეხადათ. საბოლოო სინამდვილე-
ში ამ მომხრობების კირველი კავშირები უბ-
ბა 1989 წელს მუხრან „ინსტიტის“ მიერ ნე-
მირი.

მუშა პანტალი ბრიგინის ცხოვრებიდან

ზუსტად ათი წლის წინ მუშა პან-
ტელი გრიშინმა თავისი გათახსი-
რებული, მურტალი, სისხლისმწოვე-
ლი მეპატრონისაგან ცხრა საათიანი
მუშაობის დღიური ქირა სულ ორმა-
ნეთხევეარი აიღო...

— რა თავში ვიხილ ამ უბადრუკ
გროშებს? — მწარედ გაიფიქრა პან-
ტელიმ, რომელსაც ხელის გულზე
ორად-ორი ვერცხლის მანეთიანი და
საილენძის ერთი ათშურიანი ედო. —
ჭამაც მინდა, ყელის ჩასველებაც, ფე-
ხსაცემლიც დასაკერებელი მაქვს...
ლანჩა აქვს ამკვარილი. ეხ, ჩვენი კა-
ტორიული ცხოვრება!!!

შევიდა ნაცნობ მეჯღაღესთან. იმან
წყვილი ლანჩის გაახლებამი მანეთ-
ნახევეარი ააფქვია.

— ამის მერე უნდა თქვა, ჯვარი
მკილია გულზე? — სარკასტულად
ჩაკეთობა პანტელიმ მეჯღაღეს.

გაძარცველი პანტელის გასაკვი-
რად მეჯღაღეს ჯვარი თავის ადგი-
ლას აღმოაჩნდა — ხალათის ქვეშ,
ბანჯველიან მკერდზე.

— დამჩრა ერთი მანეთი, — ოხ-
ერთ გაიფიქრა პანტელიმ, — ამით
რას გავწვდები? ეეს!

წავიდა და ნახევეარი გირვანქა შაშ-
ხი იყიდა, ერთი კოლოფი შპროტის
კონსერვი, ფრანგული ფუნთუშა, ნა-
ხევეარი ბოთლი არაყი, ერთი ბოთლი
ლული და თი პაპიროსი. იმდენი ქნა,
რომ მთელი ამ კაპიტალიდან სულ
ოთხი კაპაიკი დაჩრა.

როცა საწყალი პანტელი თავის
ლატაკ ვაშშამს მიუჯდა, ისე ენგლო,
ისე ემწარა ცხოვრება, რომ ლამის
აღირდა.

— რატო, რისთვის? — ჩურჩულე-
და აკანკალებული ტუნებით, — რა-
ტომაც, რომ მდიდრები და ექსპლუა-
ტატორები შამაძნებენ, ლიქიორებს
სვამენ, ყურნებსა და ანანსებს მიი-
-

თმევენ, მე კიდევ ამ უბრალო არაყის,
კონსერვისა და შაშხის გარდა არა-
ფერი მაღირსს დემტობა? ოოხ, ერთი
ჩვენ, მუშათა კლასს, მოვუპოვებინა
თავისუფლება!... აი, მაშინ კი ვიცხო-
ვრებთ ადამიანურად!

1920 წლის გაზაფხულზე ერთ სამ-
შაბათს პანტელი გრიშინმა თავისი
დღიური ხელფასი აიღო სულ 2 700
მანეთი.

— რა კენა, ამით რას გავაწვებ —
მწარედ გაიფიქრა პანტელიმ, რომე-
ლიც უახროდ აშრიალეობა ხელში
ნაირფერ ქალაქებს. — ფეხსაცმლის
ლანჩებიც დასაკერებელი მაქვს, ჭა-
მაც მინდა, დაღვეც — გაგიფიქამდე.

შევიდა პანტელი მეჯღაღესთან,
მოურიგდა 2 300 მანეთად და ქუჩაში
რომ გამოვიდა, ოთხი საცილავი ას-
მანეთიანილა ჰქონდა.

ფიდა ვერაქა რუხი პური, ერთი ბოლი სიტრო, დარად თითბმტე მანეთი. ათ პაპიროსზე ფული არ ეყო, გადააფურთხა და გამოირდა.

შინ დაჭრა პური, გახსნა სიტრო და მაგიდის საგანშობლ მიუჯდა. ისე ემწარა ცხოვრება, ისე, რომ კინაღამ ატრიადა.

— რატომა, რომ — ჩურჩულებდა აკანკალებული ტუნებით — მდიდრებს ყველაფერი, ჩვენ კი — არაფერი?... რატომა, რომ მდიდარი ნახ, ვარდი-სვერ შაშხს შეეცევა, შპროტითა და თეთრი ფუნთუშებით იესებს მუცელს, ყელს ნადივ არავითა და ქაფიანი ლუღით ისველებს, პაპიროსს ეწევა, მე კიდევ ძალიანთ ვაზნარი პური უნდა ვიდურძლო და ეს სახარინზე დაყენებული წუმპის წყალი ვხვრები? რატო, ზოგს ყველაფერი აქვს და ზოგს კიდევ — არაფერი?

ეს, პანტელეი, პანტელეი... დიდი სისულელე ჩაიდინე, ჩემო ძმაო!...

ახალი რუსული ზღაპარი

(შხაპალის მაგიბი)

დედებო!
 აი, უკვე რამდენი წელია თქვენს შვილებს მუჯუნებლად ატყუებთ, უყვებით წითელქუდასა და რუხი მგლის ზღაპრის ძველ, მცდარ ვარიანტს.

დავბა დრო, საქმის ჭეშმარიტ ცითარებაზე ავიხილოთ თვალი. დროა, ჭეშმარიტების შუქი მიოფინოს საბარალო, უწყყინარ რუხ მგელზე ცილისშამებლურ მონაჩაზს.

აი, როგორ იყო საქმე: ზღაპრის წითელქუდაზე, ერთ საზღვარგარეთელ ბიჭსა და რუხ მგელზეა.

ერთ კაცს სამი ვაჟი ჰყავდა: პირველ ორთან არაფერი იყო საქმეა, უმცროსი კი რეგვენი იყო.

მისი გენინგოვი მონაცემების ამგვარ დახეზე მალეყველებს ის ფაქტი, რომ თანეს ქალიშვილს წითელი ქული ახვტა.

რატომ მაინცდამაინც წითელი იმტრო, რომ რეგვენი წითელი ფერი უყვარს.

ერთხელაც, ამ რეგვენის ცოლი ეძახის თავის ქალიშვილს და ეუბნება:

— გეყო ტყუილტუბრალოდ აღმადამო ყავალი, წულუკ ბებიაშენს ეს ერთი ქილა კარავა, პურის კვერი და ერთი მტოლი ღვინო! ვინძლო ბებურუნაა გაცსტყურებს, ფეხები გაჭიმოს, ჩვენ კიდევ იმის მონახვასა და ავლა-ღიდებს დაეპატრონო!

— მე, რა თქმა უნდა, წავალ, — პასუხობს წითელქუდა, ოღონდ იცოდე არა უმეტეს რეკასათიანი სამუშაოდლის სავალზე. ბებიას ამბავი კი მომწონს, კარგად მივიფიქრებია!

ერთმანეთს თვალი ჩაუტრეს. წითელქუდამ ჩაიხიზოთია, მოვიგო თავზე ის თავისი სულელური ქული და ბებიათან გასწრა.

ტუთი მოუწია წასვლა. მიდის, ინტერნაციონალს მიიმდურის, წითელ მონაკებს გრუხებს... უეცრად ბუნქიდან ვიღაც უცნობი იბჭი ვამოდის და ეუბნება:

— ნება მიბოძებთ, წარმოვიდგეთ: მე საზღვარგარეთელი ბიჭი ვარ, ლეკ ტროტკი! რა მივაქვთ?, ვადასარევი რაბო-რუშებია! მოიტა აქა, მე მიაგათ... რასა ტირი, შენც დასულელუნებ.

— მერე ბებიას რა ვუთხრა?
 — უთხარი, ყველაფერი რუსმა რუხმა მგელმა გადასახსნა-თქო. დააბარალე, როგორც მცეცადულს.

მიბარბაცდა წითელქუდა ბებიასთან ერთად ეკითხება:

— მოიტანე,
 — მოიტანე, კი როგორ არა, ვერ მოვართვი! განა მე წამდლეჯ-წამდლეტი რუხი მგელი რამეს დაეანებებს? ყველაფერი გადასახსნა!

საბარალო ბებიას ისლა დარჩა, რომ ტუნები აელოკა.

ამ დროს, როგორც ცნობილია, ბებიათანი ერთი ნაცვრა თიანე ცხოვრობდა. მუნდა იმას ტყეში განაპარდა.

— შენ, ეი, ბურჟუაჟ, გაუმე! ურჩია ბებიას წითელქუდამ, — დაე, წავიღებს ტყეში, ვყოფა ამ შესაბოტაქეს მუქსთობობა! არ გავიგონია — შველაფერი ფონტბო! — რომ ამბობენ!

გაუმე ბებიათ თავისი ნაცვრა წითელქუდას თანზლებით ტყეში. ტყეში ეს უნღოდა. ის იყო ტყეში შევიდნენ, რომ ბუნქიდან ისეც ის ბიჭი გამოვიდა:

— რას იტყვით, ამხანაგო, ხომ არ დაგვეთობლავინა ეს თხა?

— მერე ბებიას რა ვუთხრა?

ბიჭმა თვალი ჩაუტრა და ჩაიხიზოთია:

— აბა, რუხი მგელი რისთვის გეინდა? იმას დააბარალე ყველაფერი და გამოტურები! მართლა, ბებიას უყვარს რამე? დიღს ჩიტი ბრდღენდა?

— თუ კარგად დააჯანჯარდობ, რატომაც ეარ დიღს? ოღონდ, სველ საქმეზე არ წამოვალ, იცოდე! მგელუნობა არ იყო!

— აბა, რუხი მგელი რის მაქნისია? გადავტეხით ისეც მაკ პარუტეცს ჯოხი, რა გვენადლებია! აბა, ჰქ!

წავიდნენ და „გაისტუმრეს“ ბებია დაწყეს უჭირველი ცხოვრებას დაბარის სახლი. ბიჭი დედაბრის საწოლზე გაიმსპართა, მთელი დღე გროლობს, წითელქუდა კიდევ დიანახლისობს, სკიერებას ხსნის.

• • •

ამასობაში მიეღ ტყეში ბოროტი და სამარცხვინო ხმა დაიარხა. ყოვლად უწყინარ რუხ მგელზე — თითქმის აღმინანბს არა მარტო სურსათსანოვავებს ართმეედეს და არა მარტო ბურჟუაზიული თიანე გამოსაღმებინოს სიცოცხლეს, არამედ ბებიაც სწორედ მას გაუყენებინოს საიქიოს გზასე!

ექვინა რუხ მგელს. იფიქრა, თავად ევაზლები დედაბურს, პირადად გამოვიძიებო ყველაფერს.

მოვიდა და რას ხედავს. მაგიდაზე სანახევროდ დალილი მტოფი დგას, კეცელზე თიანის ტყავია გაკრული, წითელქუდა კი უკვე ბებიას ტანსაცმელში გამოწყობილი დასხაყუნობს.

— მარჯვე ნახულავია! — სინანულით გაიფიქრა რუხმა მგელმა.

ტროტკისთან მივიდა, საწოლის კიდეზე ჩამოჯდა და ეკითხება:

— რატომ გაქვს ასეთი გრემელი ენა?

— იმიტომ რომ მიტინგებზე ვიღირაო!

— რატომ გაქვს ასეთი დიდი ცხვირი?

— რა შუაშია ეროვნება?

— რატომ გაქვს ასეთი დიდი ხელები?

— იმიტომ, რომ სეიფები კარგად გავხსნა! ხომ იცი, ჩვენს ლობრუნეც: „მარცვე ნაპარცვი“.

— რატომ გაქვს ასეთი დიდი ფეხები?

— ილიტური კითხვაა! აბა, შვეიცარიაში როგორ გავიქტე, როცა ჩავიჭრებო!

— არა, ძმაო, — იყვრა მგელმა და იმავე წაშს — ჰამო! — დაიძახა და გადალუბა ის თქვენი მონათლელი საზღვარგარეთელ ბიჭს, თათით სულელ გოგოს თავიდან წითელი ქული წაპრო და საერთოდ ისეთი რუხი წარმოვი დაამყარა, რომ ტყეში ცხოვრება ისეც საბაჭრი და ლაღი შეიქნა.

სიტყვამ მოიტანა და ძველ ზღაპარში ბოლოს ვიღაც მონადირე შემოეხებტებოდა ხოლმე...

— ახალში — ჯანდაბას მონადირე! ვინ იცის, კიდევ რამდენი გამოინდება იმის მოწყადინე, რომ გამზილდ სუფრას მიუჯდე!

თარგმან ზინიან სარამია.

VISITEZ LA GEORGIE

Le peuple géorgien a dit de vous
un jour au Caire

Alexandre Dumas

TOUT COMME ALEXANDRE DUMAS, VOUS
SEREZ SEDUITS PAR NOTRE BEAU PAYS
ET PAR SA LEGENDAIRE HOSPITALITE

მხატვარი ნოდარ მაღალაშვილი

მანუა ცაცხლაძე

ალექსანდრე დიუმამა—

ასლი და ალი-კვალი თავისი მამისა

ალექსანდრე დიუმას, როგორც თავისი დროის ერთ-ერთ ყველაზე კოლორიტულ პიროვნებასა და მწერალს, ერთგვარი ჩრდილი ადგებოდა უკვე თავის სამშობლოში, როდესაც იგი თბილისში — ორთაქალის ბაღებში ღვინის სმავი ეკობრებოდა ქართველ თავადიშვილებს, მერე ჩრდილოეთ აფრიკაში და იტალიაში იმზავებოდა, გარიბადისაც ამო-

უღდა თითქოს ერთი ბირობა მხარში და საფრანგეთში დაბრუნდა ახალ-ახალი შთაბეჭდილებებითა და იდეებით ფრთაშესხმული, ეგონა, შესძლებდა, კვლავინდებურად მოენუსხა თავისი მკითხველიცა და მაყურებელიც, მაგრამ მალე მიხვდა, რომ მისი დრო, როგორც იტყვიან, უკვე ჩაუდგალი იყო. ამის მერე თავის უზარმაზარ ბინაში, მალერბის ბულ-

ვარზე, — „პარამანაში“ — როგორც თვითონ ამბობდა — ფშუტა ლამაზმანებით გარემორტყმული, თავს იძივდა იწონებდა, რომ მთელი პარიზი ალაპარაკა მისი შვილის „კამელოტიანმა ქალობარმა“, თავად ამ შვილმა კი — აგრეთვე ალექსანდრე დიუმამ და აგრეთვე დიდ და სახელმწიფოებრივ მწერალმა — ასე დაასახათა ალექსანდრე დიუმამამა მისი გარდაცვალების შემდეგ — „მამანემი დიდი ბავშვი იყო, როდესაც მე პატარა ბავშვი ვიყავი“.

ამომწურავი შეიძლება არ იყოს ეს დასასაოთება, მაგრამ ზუსტია, სწორედ, რომ დიდი ბავშვივით იცხოვრა მთელი ცხოვრება ამ დაუოკებელი ტემპერამენტის და ამოუწყურავი ფანტაზიის პატრონმა, დიდმა და დოღრიალა კაცმა და დიდი ბავშვის ხელი ერია ყველაფერში, რასაც და როგორც წერდა იგი — დიდისა და ბავშვის, ერისა და იმავი დროს, მხოლოდ ბავშვმა იცის ისეთი ანგარიშიუქმეული გატაცება, რა გატაცებითაც ცხოვრობდა და აცხოვრებდა იგი თავის გმირებს და მხოლოდ დიდს, დიდ ოსტატს ხელწვეთება ისე დამაჯერებლად შეასხას ფრთები ამ თავის ბავშვურ ფანტაზიას, როგორც ამას ალექსანდრე დიუმამამა იქმონდა. მისი ცხოვრება მიწყვიტ იყო სისხლსაც და ამაოებით სავსე იყო, როგორც ცხოვრება და ცხოვრებანი მისი გმირებისა და არც მისი წარმოშობა, ანუ გენეალოგია გახლდათ მისი გმირების წარმოშობაზე. ანუ გენეალოგიაზე უფრო ნაკლები ცნობის წადილის აღმძვრელი.

1899 წელს გამოცემულ ლარუსის ენციკლოპედიაში, მაგალითად, ალექსანდრე დიუმამა — მამაცა და შვილიც — ორივე ალექსანდრე დიუმამამის — თომალექსანდრე დიუმამამის მიძღვნილ ერთ პაწია სტატიასში მოიხსენიებიან.

აი, ეს თომალექსანდრე დიუმამა — არაჩვეულებრივი ფიზიკური ძალის პატრონი კაცი, ვისი ამბავიც ლეგენდასავით იყო განთქმული იმდროინდელ საფრანგეთში — (ამბობენ, მაგალითად, რომ აივზე თითზე სათითებოვით წამოიკვამდა ლულეებით ათ თოფს და ისე ატრიალებდა ხელში, ვითომც აქ არაფერი) — მოწოდებით და მთელი თავისი არსებით ჭარისკაცი, რომელიც დივიზიის გენერლის ჩინით აღწერილ, მაგრამ დიდი ვერაფერი ქონება ვერ დაუტოვა მანც თავის ერთადერთ ვაჟს — იყო სწორედ პირველი ფრანგი დიუმამა. იგი გახლდათ შვილი ულამაზესი ზანგის ქალის, პარტიკო მონის — ლუიზა დიუმამის, ვისაც წილად ხვდა, შეემსუ ბუ ქე ბინა

მკვერვარება უიღბლო სიყვარულით გულსავნელი. ამ მიზეზით სამიფო კარს განჩირებულა და პატივზე დასახლებული საფრანგეთის ერთერთი უბრწყინვალის გვაიშვილის. მარტოის, დავი დე ლა პაიატერისათვის. ქალის საფრანგულთა შემდეგ მამამ გავრანგეთში წამოიყვანა თავისი, უკვე ქაბუჯი, მულატი ვაჟიშვილი და რადგან ამ ქაბუჯს მანქანდ-მანქან ქარისაკობა ეწადა და სხვა არაფრის გაკონება არ სურდა, ურჩია, გვარი გამოეცალა — დავი დე ლა პაიატერის უბრალო ქარისაკობა არ ეგებისო — ამ მიზეზით, ქაბუჯს ბევრი არ უფიქრია, დღემდის მისი გვარი აირჩია და — ამიერიდან თამა-ალექსანდრე დღემდე ვიქენებო — მამას ვანუხავდა.

ამგვარივე არჩევანის წინაშე დავა მოგვიანებით ალექსანდრე დღემდე მამამაც, როდესაც თავისი მამის — თამა-ალექსანდრე დღემდე გარდაცვალების მერე, დღემდისმა დაუსეს ასე სახელი — ხელისუფლებაში დღეს ისევე ბურთონები არიან. შენ ყველა უფლება გაქვს აღიღებო დავი დე ლა პაიატერის გვარი და შენი კუთვნილი ადგილი დაიკავო სამიფო კარზე, თუ არადა, რესპუბლიკული მამაშენისა არ იყოს, ვერც შენ იზოგინო ადგილი და საზოგადოებაში არც ამ ალექსანდრე დღემდე უფიქრია ბევრი — (ამბობენ, მამას სტილი და აღი კვლი იყო!) — ალექსანდრე დღემდე დარჩა და შეეცადა, რომ მიანდენამდე ეს სახელი და გვარი გაუნდობინა, რა თქმა უნდა, უხარბაზარი შემოქმედებები ენერგოს წყალობით და დიდი გარჯის ფასად. მაგრამ მანაც ძალიან იოლად, სულ თამა-ალექსანდრე მიადრწია ამას ყოველგვარი ცრურწმენებისაგან თავისუფალი და ერთობ მომხიბლავი გარეგნობის პატრონმა.

პარაზიტი რომ ჩავიდა პირველად, უბრალო მოხელე დაიწყო სადღაც მუშაობა, პურის ფული რომ ეშოვა და ერთი პატარა ოთახი იქირავა კომიკური ოპერის პირდაპირ მეიფთხე სართულზე, მის კარის მეზობლად — ერთ ქვართიან, მიჰყარა მრეცხვა ქალს — ორი ოთახი ეკავა. უმაღლვე გაუარშიდა ამ ქალს და სულ მალე უკვე სამოთახიანი ბინის მფლობელი გახდა, სადაც დაიბადა და თავისი გავთავებელი უყვიროლით ხელს უშლიდა ერთხანს მუშაობაში „კამელოებიანი ქალბატონის“ მომავალი ავტორი, რადგან ამასობაში ალექსანდრე დღემდე-მამას უკვე სასახური მიერტუკიანისა და შინ იჯდა — პიესების წერა ამოიჭრა გულში დრამატული თეატრისათვის.

პირველად პიესამ დიდი წარმატება მოუტანა და საყვარელს საყვა-

რილზე იცვლიდა უკვე, როდესაც „ახალი მისამდე“ საბოლოოდ გაუთქმა სახელი და ამანაც საბოლოოდ მიივიწყა თავისი კომპია მრეცხვაც და მისი შვილიც, არც ერთი იმ ელექსის მრეცხვებზე და ცნობილი მსახიობი ქალი აღარ დაუტოვებია ამის მერე უფურადღებოდ, ერთი მთავანი ცოლად შეირთო მოგვიანებით. შატობრანიც გახლდათ მისი ხელის-მომკიდელ... არსებობს რაღაც ანეკდოტი იმ კომპიური სიტუაციის გამო და საქორწილო ცერემონიალის დროს რომ წარმოქმნილა, მაგრამ ამავინდება ასლა, ამ წყრილს-რომ წყურ, და ვეღარც ის წყურ მოვითხს სადმე, სადაც ალექსანდრე დღემდე ცხოვრობის ეს ინტიმური წყრილობა იმეო მამქვს ამოკონხული თავის დროზე.

— როდისღა წერდაო, — იკითხავთ; აი, ამ დროს წერდა და ასე წერდა, დღემდე არას დაგვიღვიდათ არც „ხელოვნებას ხელოვნებისათვის“ და არც „ხელოვნებას ხალხისათვის“, იგი მიწყვი „სარკეში იყურებოდა“, თუ შეიძლება ასე ითქვას — გაფაციკვებით აკვირდებოდა თავისი მკითხველისა და მკურთხელობის რეაქციას და მთლიანად „მისხმარებოდა“ იყო, ასე ეკვიფა, ორიენტრებული, ერთხელ — მისი „სამი მუშეჭერი“ იღებებოდა თეატრში — დღემდე შეამჩნია, რომ რომელიღაც მხანმრე, თუ სცენის მუშა ცოტა ხნით სადღაც წავიდა და მერე ისევე მობრუნდა უკან, მაშინვე გამოჰკითხა მიზეზი, სადაცინა, რომ ამ მიზეზს მისი პიესის ის ადგილი ნალეულად მოსწონდა და ამიტომ იმ დროს მოითავა რაღაც ვადაუღებელი საქმე, რათა მერე ისევე უკან მობრუნებულიყო და ბოლომდე გაუტრებინა სპექტაკლისათვის. იმ დღემდე ვადაუწერა თავიდან მთელი ის სურათი და მერევე დღეს სრულიად ახალი ვარიანტი შესთავაზა თეატრს, რომელსაც ვეღარც ის მუშა ვეღარ ეღვლიდა უკვე.

ბევრს, სალან ბევრს მუშაობდა, მაგრამ მუშაობა არ ექმნოდა თითქმის ამას — ეს მისი ცხოვრობის წესი გახლდათ, ერთი ზრდილობიანი ინგლისელი ეწვია თურმე ერთხელ სახლში, მსახურის თავისი საკონტრაქტო ბარათი გაუწოდა და — ბატონი დღემდე ნახვა მიინდა — უთხრა, მაგრამ ამ დროს მისი ხმამაღალი ლაბარაკი და სიცოცხლის-საფრთხე დასაოთხებლადან და უმაღლვე უკან დაიხია — სხვა დროს გამოვივლი, როდესაც ბატონი დღემდე მარტო იქნებოდა შინ! — მარტოაო — მსახურმა უთხრა, დღემდე მუშაობდა... წერდა, თამაშობდა, დროს ატარებდა... ცხოვრობდა.

წარმატება, ცხადია, მტრებისგან რაგულდა, მაგრამ სასაცილოდ მკითხინდა არც ეს მტრები, ამ მტრებს შორის იყო, ასე გასაჩნვე, თვით ვიქტორ ჰიუგოს, რომელსაც მართალია, თვითონ არასდროს არაფერი დაუწერია დღემდე საწინააღმდეგოდ, მაგრამ სხვებს უმიბადა თურმე ერთხელ დაუწერათ მისი განაწინადგურებელი წერილი, დღემდე, რა თქმა უნდა, წაიკითხა ის წერილი და ისეც მიუტყო, თუ ვინ იყო ყოველივე ამის ინსპირატორი, სადაც თავი და პირდაპირ იმ თეატრისაკენ გაემართა, სადაც იმხანად ჰიუგოს „ერნანი“ იღებებოდა. მოთბინებით უყურა მთელ სპექტაკლს და პოლს, დაუშვეს თუ არ უფარდა, ადგილიდან წამოხტა და ხმამაღლა შეუძახა საზოგადოებას — აბა, ჩქარა, ბატონებო, ჩქარა მოვესვით აქედან, თორემ თავიდან დაიწყებენ! — თვითონვე გადაიხარხარა მერე ერთი გულთანად და ასე იძია შური ჰიუგოზე.

მტრები წერდნენ, მაგალითად, რომ ამ მუღალს ზანგებოს მთელი ამინია ესმსახურებოდა, მართალი იყო ეს — ცნობილია, მაგალითად, „სამი მუშეჭერი“ და „მონტე-კრისტოს“ თავდაპირველი ავტორი — ვინმე მამე, ამ მამქვს ას-სიორმოცდადა გვერდზე ჰქონდა აღწერილი ეს ამბები ყოველად უდიდმოლო, დღემდე ეს ასევე არი გვერდზე შევსო, განაწინეო, განაწინეო სიუჟეტი, სული შობაერა პერსონაჟებს, გამოიგონა ახალი გმირები, ფსიქოლოგიური სიღრმე მისცა თანხულებას, დიალოგები განაწინა, სტილი დახვეწა, იცინა, იყვირა, იზორხოცა, იბოპოქადა, დრო გაატარა თავის გემოზე ამ წერის პროცესშიც და შედეგად, ავერ ჩვენს დღემდე ახალგადაცხარა საგამომცემლო კომპანიატივებსაც მისცა საშუალება, შედარებით პატრონსანი გზით იზოგინონ ცოტადღენი ფული.

ალექსანდრე დღემდე-მამის პიროვნულ ფანტანშიც გამოვლინო ამ ადამიანური ხასიათს არისტოკრატისა და მონის სულსკვეთების ბედისწერაული, გენურის სინთეზი განაპირობებს და მე მეჩვენებდა, რომ ეს გარემოება ერთობ ნიშნობადლოგი უნდა იყოს ჩვენითვის, რადგან ქართული ეთიკული ხასიათისაც სწორად ეს წახნავია რატომღაც ყველაზე უფრო ცნობილი დღესდღეობით ჩვენს გარეგარეგოლებში და — სულთ ცოდვილო! — ჩვენ თვითონაც ძალიან ნიშნავდ მოგვავეს ხოლმე თავი ამით, არ არის ცუდი, სამაოც არის შორიდან საცქეროდ შეგადამიც ეს წახნავი, მაგრამ სხვა წახნავებიც არსებობს — მაღლობა ღმერთო!

უცნობი ფურცლები პაუზ-ფშაპელას ბიოგრაფიიდან

1905 წლის რევოლუციამ საქართველოში დიდი გაქანება მოკვა. ფართოდ გაიშალა მოძრაობა თიანეთის მაზრაში, როგორც სამაზრო ცენტრში, ისე ცალკეულ სოფლებში იმართებოდა ხალხმრავალი ყრილობები, სადაც მოითხოვდნენ: გლეხთა მიწეებით უზრუნველყოფას მემამულეთა თანაბრად და მემამულეების გლეხთა პირობებში ჩაყენებას, პოლიციის, სააქციზო ზედამხედველობის მოსხობას, საერთო გამოსაღებებს და საერთოდ, ვადასახადების გაუქმებას, საიათო ქირის შეტვირებას და ა. შ. ამასთან, რაც მთავარია, მათი მოთხოვნები ძირითადად ეროვნულ ხასიათს ატარებდა. მათ შორის აღსანიშნავია: ყველა თანამდებობაზე ქართველებს დანიშვნა, ადმინისტრაციულ ორგანოებში ყოველგვარი საქმისწარმოება მხოლოდ ქართულად, სასკოლო განათლება მხოლოდ ქართულ ენაზე მთავრობის ხარჯით, სასამართლოს წარმოება ქართულად და სხვა.

მართმა მოძრაობა დაიწყო პანკისის გულბემა. მერე გავრცელდა ახმეტაში. სოფელ საქარულში დაწვეს კანცელარია. ჩიოდნენ, რომ უციღურესობაზე მიიყვანეს მემამულეებმა და სატყე უწყებამ. სოფელ დიდძელაურის გლეხები აცხადებდნენ, რომ ისინი ცასა და დიდამიწას შორის არიან გამოკიდებულნი, რადგანაც გახსულ წლის მაისში აპყარეს და გაასახლეს გენერალ-ადიუტანტ თავად ჭავჭავაძის მამულიდან, არ იცნან სად იცხორებონ და იმუღებულნი გახდნენ თვითონა და იმუღებულნი ქიხების ფანჯრებში შემეძვარიყვნენ. ამიტომ ძალათი მოხსნეს ჭავჭავაძის მამული. მაზრის უფროსის სიტყვით, ეს გლეხები ისე არიან მიხსლენი უადურესობამდ, რომ ყველაურესი წავლნობი, თოლათსოფელში, აბრღიში, მიხდა შეტყაბება. მოკვლეს ძალიან შეძლებული ხუნბია ქარაიული. მდღად გუგუტაშვილს 700 გლეხმა თვითგასამართლება მოუწყო

და 3 ათასი მანეთი ჯარიმა შეაწერა. აქ მიხდა შეტყაბება: ორი კაცი ადგილზე მოკვდა, 11 აღჭირა. ზორციელდებოდა მკაცრი რეპრესიები, მათ შორის დაპატიმრება და გადასახლება.

აი, ასეთ პირობებში ეროვნულ-განმთავისუფლებელ მოძრაობაში აქტიურ მონაწილეობას იღებდა ვაჟა-ფშაველა, ვითავაზობთ ამის დამადასტურებელ ორ საარქივო ცნობას.

1. 1905 წელს, 4 აპრილს, (პატაკა № 101) თიანეთის მაზრის უფროსი კამბიტალი ლეონტიევი „სრულიად საიდუმლოდ“ წერდა გუბერნატორს: „მოვახსენებ თქვენს აღმატებულებას, რომ აეგნტური გზით მე შექმნილ დამედგინა ზოგიერთი პირების კვალი ყველა საზოგადოებაში, სადაც კი ხდება მდელარება“ (სოფლის საზოგადოება“ წარმოადგენდა ორი ან რამდენიმე სოფლისაგან შემდგარ ადმინისტრაციულ ერთეულს - გ. ბ.). „ასე, მაგალითად, უწყსივობის დაწყებამდ, ერწოს ველზე და მაღაროსკარის საზოგადოებაში ავიტაციის ანუ ავიტადნენ ღუმეთის მაზრის სოფელ ზედავის მდელთის შვილი ანტონ ჩხტიბი და იმავე მაზრის ს. ჭოპორტას მცხოვრები ჩოკანაშვილი. მაზრაში მცხოვრებთაგან ცნობილია წერილფეხა ქართველი ბელეტრისტი, ქართული გაზეთების თანამშრომელი ლუკა რაზიკაშვილი, რომელიც წერს „ფშაველის“ ფსევდონიმით და წლის უმეტეს დროს თიანეთის მაზრის, მაღაროსკარის საზოგადოების სოფელ ჩარკალში ცხოვრობს (ფშაველი).

ამ პირების შესახებ მე შევატყობინე ჟანდარმთა სამმართველოს უფროსს, რომელსაც ვიხივე, მოულოდნელბინა ოფიცერი ერთობლივ ჩხრეკასა და დაკვეებისათვის, რამდენადც რაზიკაშვილი (ფშაველა) ქართველ მოღვაწეთა შორის შედარებით მსხვილი პიროვნებაა.

გარდა ამისა, ყოველ სოფლის საზოგადოებაში არის 1-2 პირი, რომლებიც ჰყვარავენ ავიტატორებს, სო-

ფლიდან სოფელში ავიტებენ, ავიტებენ პროკამაციებს, იწყებენ კამპიებს, აქებენ უწყსივობისაკენ და საერთოდ ამაღლებებელ და გამრფეველ გავლენას ახდენენ გლეხებზე. ამიტომ დამშვიდების შემდეგ ნება მიბოძეთ ეს პირები დავაპატარო და გადავასახლო“.

(საქ. ცსსა, ფონდი 17, ან. 1, საქ. გე 5265, ფურც. 56).

გუბერნატორს ასეთი რეზოლუცია დაუდგია: „საგანგებო ზომების მიღება შეიძლება მდგომარეობის გამწვანების შემთხვევაში. დამშვიდების მეორე კი, საერთო წესების თინახმად, არ არის საფუძველი ჩატარდეს წინასწარ განზრახული დაპატიმრებები. საკმარისია მივიღოთ ცნობად“ (იქ. ვე).

2. იმავე წლის 28 ნოემბერს, მაზრის მმართველი, რომელიც მაზრის უფროსის მოვალეობას ასრულებდა, საიდუმლოდ მიახსენებდა გუბერნატორს:

„მიხედინარე წლის 26 ნოემბრის მოხსენების დამატებით, მაქვს პატივი მოვახსენო თქვენს აღმატებულებას, რომ თიანეთის საზოგადოების კრებამ და ზემო თიანეთის ამირჩეულთა პირებმა, წამოაყენეს რიგი საერთო ხასიათის მოთხოვნები, როგორცა: სამხედრო ვალდებულების, მიყენის, პოლიციამო ადვოკატობიერ მცხოვრებთა მიღების შესახებ და ა. შ. ყველა მოთხოვნების შედგენა და ჩემთვის გადმოცემა, კრების მონაწილეობა დაავადეს ფშაველ ლუკა რაზიკაშვილს (ქართველი პოეტი ვაჟა-ფშაველა), რომელიც კრებას ესწრებოდა. ჯერჯერობით ეს მოთხოვნები არ გადატანილი. (იქვე, ფურც. 369). „კრებაზე გლეხებმა განაცხადეს, არ არავითარ გამოსაღებს ვერ არ შეიძლება, თუმცა მათვე უარს არ ამბობდნენ და გადაიხდიან მაშინ, როდესაც გადაიხდიან ყველა სხვა გლეხები, ან მაშინ, როცა მათ მდგომარეობა განიხილავდნენ მომავალ სახელმწიფო საიათბიროში“ (იქვე).

სამწუხაროდ, საქმეში არ აღმოჩნდა დიდი პოეტის მიერ საკუთარი ხელით შედგენილი მოთხოვნების ნუსხა, რომელიც შეიჭრის საბუთი იქნებოდა ჩვენთვის. მაგრამ ის, რომ აქტიურად მონაწილეობდა გლეხთა რევოლუციურ მოძრაობაში, და საერთოდ ეროვნულ-განმთავისუფლებელ მოძრაობაში, და რომ ხალხში დიდი ნდობითა და ავტორიტეტით სარგებლობდა, კარგე ერთხელ დასტურდება, ამჯერად საიდუმლო სამსახურების დოკუმენტებით, რაც, ვფიქრობთ, თავისთავად საინტერესოა ჩვენითვის.

დაქანსროს ქათამები

ისე არ ჩაივლიდა ახალი წლისა და შობის ღამე, მექასრე მარკას შინ მეგობრები და ნათესავები არ დაეპატიჟა, ცოლი კი სულ იმის ცდამი იყო, ერთხელ მაინც ოჯახურ სამყურდროვეში შეხვედროდა ღღოსასწულს. ახლაც საშობაო მღვთმად ხორავი მოეზიდა და ქმარს ეძახდა:

— დახე, რა ნასუჭი ქათმებია, თუ სიტყვას მომცემ, რომ ხვალ სტუმრებს არ მომიყრი, ორივეს თავს წაგაცილი და მეფურ ვახშამს გაგიშვადებ.

მარკამ ცოლი დაამშვიდა, არავის ვისტუმრებო.

დილით მექასრე გამოეწყო და წირვაზე წასვლა დააპირა, ცოლმა ქვა ააგდო და თავი შეუშვირა:

— არავითარ შემთხვევაში, ვერსადაც ვერ წახველ, ვიცო შენი ამბავი, ვილაცას გამოიყოლებ.

— შე ხომ პირბაბა მოგეცო, — გაიბრძოლა ქვარმა.

— მერა, ეგრე გაგოშვებ, მომე ქედი!

მარკამ ამოიხენგმა და ცოლს ქედი გაუწოდა. მეურე სამზარეულოში მორჩილად გააყუდა და სკამზე ჩამოჯდა. შესცქერის მექასრე უჩვეულოდ აფუსფუსებულ ცოლს და ფიქრობს: „ღმერთო, რა ღამაში ყოფილა ჩემი ცოლი ამ ქრელ კაბაში, თითქოს პირველად ვხედავდე. სხვების თანდასწრებით ამას ხომ ვერ შევამჩნევდი, მართალია ჩემი საბრალო ცოლიყო, ერთად ყოფნით თუ შევიგრძნობთ ოჯახურ სიმეტრილობას...“ და გულში იფიქრებდა, რომ არასდროს დაარღვევდა ამ იდილიას და მუდამ ცოლთან ერთად იზეიმებდა შობა-ახალწულს.

მაგრამ კაცი ჰქობდა, ღმერთი იცინოდათ, რაღაც ეშმაკად ცოლს ოხრანებში ყოფდა დაიწყებოდა და მარკაც ელდანაქრავით წაშობდა, ახლავე მოეცინათ.

— არა, შენ არა! — წამოიტივლა ქალმა.

— აქვით არ არის მალაზია, ორ ნაბიჯზე?

— მაგას რა მნიშვნელობა აქვს?

— ჰოდა, თუ არა აქვს, შენ წალი!

— წაულო, მაგრამ ეს ყველაფერი როგორ მოეცოვო? მიიღი, მე კართან დავდგები და გიყურებ. უქულოდ წალი. მისული არ იყო, რომ მობრუნდო.

— ნუ შიშობ, არ დაეყოფნებ!

ხუთი ნაბიჯითაც არ გაცილებოდა მარკასი სახლს, რომ მეზობელი სოფლელი ნაცნობი მღვდელი შემოეყარა.

— მამაო, როგორ გამეხარდა თქვენი ნახვა! რა ქარმა ვაღმობავდოთ ამ ჩვენ მზარეში?

— საქმეებმა, შვილო, საქმეებმა, — ილიებოდა მღვდელი ნაოქებ-შორის გამოშორალი თვალებით.

— ძალიან კარგი, მამაო, ძალიან კარგი, რა ამბავია მოინტერესო?

— ეჰ, რა ვიხსნა, შვილო ჩემო, სამყარო ჩემსავით ბებერი და უცვლელია, — ამოიოხრა კეთილმა მოძღვარმა და ხელები მოთეშვნიტა.

— როგორც ვხედავ, ღვთის წყალობით მხნედ გამოიყურებოთ... ე... ჩანს არც მე ვუჩივია... ვმუშაობ, ღიან... ახლა ასიოდე გრამი ოხრანებში დავგაყლდა და საყიდლად მივედივარ... ჩემი ცოლი... კი, ძვირფასად გახლავთ, მაღლობილი ვარ... ხშირად გვიკონებთ „ჩვენი კარგი მოძღვარი...“ ჩემი ცოლი, მოგვხანებოდათ. ან სახლშია, ან ეკლესიაში, დღეს პატარა შინაურული სუფრა

გამეზადეთ... თქვენ საღდა საღდალობით, მამაო? ჩემი მუღღლე ძალიან გაიხარებს თუ გვესტუმრებთ, დაგვლით პატივი.

— სიამოვნებით, მაგრამ...

— ხელს ნუ გვიკრავთ საშობაო სუფრაზე, მამაო.

— ვერა, ვერ შევძლებ, შვილო ჩემო.

— კი მაგრამ, რატომ? თუ ჩვენ დარბიულ სუფრას არ კადრულობთ, ანდა რა გვახალა ორიოდე ქათმის მეტი.

— რას ამბობ, შვილო, რა სათქმელია, სწრაფადვე უნდა გავბრუნდე მონტედოროში და ეგ არის.

— არაფერია, მოგვიანებით წახვალთ.

— ჰო, მაგრამ ვირო ცოტა მოშორებით მიბია.

— ვიროც ცოტას მოისვენებს, უარი არ მიიხრათ, მამაო.

— რა გაუწყობა, ისლა დამრჩენია, მაღლი შემოგწირით.

— მაღლობა თქვენ, მამაო, ასედა პატრისაივის, ავტო ჩემი სახლუც. ხელდავო, ჩემი ცოლი ღვას ზღურბლ-

ზე, მობრძანდით და მე ახლავე გე-
ახლებით,

მოხუცი მღვდელი ღიმილით მიუ-
ახლოვდა სახლს და მეკასრის ცოლს
მიესალმა, ის კი იდგა სიბრახისაგან
მუშტებშეკრული და კბილებშეა-
კრიდა.

— ეს რა მიყო, ეს რა მიყო, და-
მაცა, რით გადაგიხდა... ო, მამაო,
როგორ მოხდა, გვეწვიეთ.

— რა ვნა, შვილო ჩემო, უარი
ვეღარ ვკადრე თქვენ შეუღლებს.

— ეა, მამაო, — ამოიგმინა მეკას-
რის ცოლმა და წამებულის იერი
მოიღო.

— რა დაგმართნია, შვილო?

— გეტყვით, მამაო, თქვენ რო-
გორ დაგმალავთ.

— ამ დროს აქოშინებული მეკასრე
შემოვიარდა.

— აა, ობრაბუში. ხედავ, ვინ მო-
გეყვანე, განა ელოდი ვინმეს უქე-
თისს.

ლეთის წყალბაბა ნამდვილად ასე-
თი სტუმარი.

— კი, როგორ არა, — ნაძალადე-
ვად გაიღიმა ქალმა.

— იცით, მამაო, ჩემმა ცოლმა
მითხრა, დღეს არავინ დამიპატივოთ,
მე კი...

— თქმეა თეად ხომ დარწმუნდით,
როგორ გაიხარა, ხომ ასეა, ჩემო
ღიასაბღისო?

— კი, როგორ არა, — ძლივს ამო-

ღერდა ცოლმა, — ლეინო რომ არა
გვაქვს, იქნებ გეყიდა?

— ახლავე მოვიტან!

როგორც კი მეკასრის ნაბიჯი მი-
წყდა, ქალმა მოთქმით დაიწყა:

— ეა, მამაო, თქვენ გგონიათ
ლეინო არა გვაქვს, რამდენიც გნე-
ბავთ, მაგრამ გაგარდეთ ჩემი უბე-
ღური ქმარი.

— მე რატომ, შვილო?

— როგორ, მამაო, განა არაფერი
გსმენიათ, ჩემი ქმარი რომ ჰქუას
გადაცდა?

— ნუთუ გავიდავ? ვაი, საბრალო...
— აბა, მამაო, ცრემლი გამიშრა,
დარდისაგან აღარ ვარ ქალი... სიგი-
ძეა, თანაც უცნაური: საქარისია
ყავმა მზერა გაუსწროს, უშაღ წა-
წვდება თვალების დასახტრელად!

— იესო წმინდა მაცხოვარო, რა
სასეკლავა!

— ვაი, ჩემ თავს, მამაო, ძალიან
კი ვამეხარადა თქვენი მობრძანება,
მაგრამ... წარმოიდგინეთ, მოიპატი-
ვებს ვინმეს, მერე კარს ჩარაზავს
და... რომ განახათ, რა დღეში ვარ
ხოლმე. ამიტომაც აღარავინ მოდის,
ყველა უფროხის ჩემ საცოდავ ქმარს.

— თქვენი მოუკრიდეთ, არ მინდა გულ-
ნაკლული წახვიდეთ ჩვენგან, აგერ
ეს ორი ქათამი გაიყოლეთ, სხვაგან
ისაღილებთ სადმე, გვეყდრებით, ნუ
გამაწუხილებთ...

— ნირწამხდარი მოძღვარი კი ბუტ-
ბუტება:

— ომერთო, რად შემახვედრეთ?
ქალის ლაპარაკი აღარც ესმოდა,
სიბერის მიუხედავად ისე სწრაფად
წამოხტა სკამიდან.

— ვამალობ, შვილო ჩემო, ახლა
კი წვალი. ნამდვილად სიცოცხლე
მაჩუქე.

— ქათმები, მამაო, ქათმები წა-
იღეთ.

— ო, არა შვილო, რა დროს ქათ-
მები, საბრალო ბიჭო... ღმერთმა
გადმოგვადნოთ, მშვიდობით, მშვი-
დობით...

ქალი აღარ შებატყებია. — ესეც
ასე! — შევირდა სამზარეულოში და
ქათმები დამალა, — ახლა შენი ჭე-
რია, მოწყალოე ქმარო!

მეკასრე კარგა მოზრდილი ღვინის
ბოთლით მობრუნდა. დანახა თმა-
გაწეწვილი ცოლი და ჰკითხა, რა და-
გმართნიათ.

— ჩ, ის ძალიანშვილი მოძღვარი,
გავიგონით ამისთანა?!

— რა მოხდა?

— ვაი, ჩემ დღეს! კიდევ მოიყვან
ვინმეს სახლში, ხედავ, რა მიყო შენ-
მა მამამო, ხედავ, რა მიყო?!

— აღარ იტყვი, რა გიყო?

— რა? როგორ თუ რა. იმდენად
გულუბრყვილო ხარ, ვერც კი ხედე-
მი, რომ არავისთან მარტო არ უნდა
დამტყოფი, — აღარ ცხრებოდა ქალი.

— მეტყევი თუ არა, რა მოხდა?

— რა? ჩაფიქრდა ცოლი და წარ-
მოიდგინა ამასობაში ვირზე ამხედ-
რებულო მღვდელი კარგა ვარიღე-
ბული იქნებოდა თუ არა სოფელს. —
რა და... შენმა კეთილმა მოძღვარმა
სამზარეულოდან ქათმები აწაანა.

— მოიპარა?!

— ორივე!

— მართლს ამბობ? სად არის,
გაიქცა არა?

— აბა, რა ვიცი, არ დამინახავს.

— ო, შე ბაცეა მოძღვარო, ბე-
ბერო მეგელო, თუ მოგეწიე... და მე-
კასრე მონტელიროსკენ გაქანდა.

შოლად მტვერში ამოვანჯული
მარკია სოფელს რომ გასცდა, დანი-
ხა კარგა შორს, მტერის ნისლში რო-
გორ მიაგეღვებოდა ვირს მოხუცი
მღვდელი და მთელი ძაღლონით მი-
აძიხა:

— მამაო, მამაო...

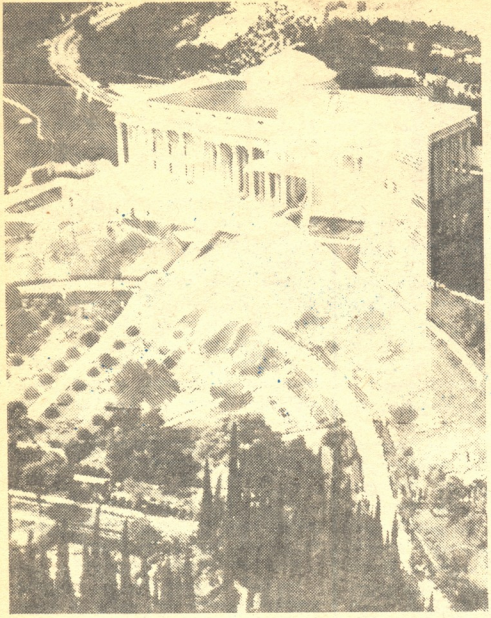
მღვდელმა უკან მოიხედა.

— ერთი მაინც, ერთი მაინც, მა-
მაო...

— ერთი თეალი მაინცო, უფალო,
გადამარჩინე!

მეკასრე კი იდგა და ხმის ჩახლე-
ჩამდე ბლაოდა. ამასობაში მისი ცო-
ლი სუფრას აწყობდა.

ცნობილი ჩვენს მკითხველს იმ რელიგიას, რომელიც დღემართვის — თურქულ წყობით და — უკვე შეიღწევილია მრავალჯერ ითვლის მთელს მსოფლიოში.

შე-18 საუკუნის ბოლოს, უკვე საბოლოოდ დასუსტებულ და მსოფლიო ისტორიის გზიდან გადაშტატირებული იმდროინდელი მართლმადიდებლობის გარეგანი ცხოვრება, ერთმა ფრიალმა განაოთხებულმა და სჭაუბრის ერთგულმა, მართლმადიდებელმა მამადიანმა, შერობმა ახრებდა ამოიკრა გულში, რომ უკვე ახლო იყო დამი... აღუძრულია წინასწარმეტყველების მოვლენებისა, რომელსაც ძველთაგანვე ყველა ხალხი და ყველა რელიგიური ელლად და ქალაქებსა შეუდგა ამის გამო. შეიხი ამჟამის დაწესებული საქმე მისი გარდაცვალების შემდეგ მისმა შვილებმა — სერდამ კახეზმა განაგრძო, სერდ კახეზს კი მოლა ჭუბინი დაემორჩილა და ამ სწორად ამ უკანასკნელს ხვდა წინადადება საკეთილშეიშობად თავისი საკეთილშეიშობად თვალთ ეხილა ბაბი, ანუ არაბულად „კარაბუქ“ უფლისა — ერთი ახალგაზრდა შირაზელი ვაჭარი, სელი აღი მუბამელი. 1844 წლის 22 მაისს, შუის ჩატვილიან ზუსტად ორი საათისა და თერთმეტ წუთის განსვლის შემდეგ მოხდა ეს და ეს დღე, ეს საათი და ეს წუთი ითვლება ამიტომ ამ ახალი რელიგიის — „ბახაი“ — დასახამად.

ბახი ვახაბთი მსოფლიოდ „კარაბუქ“ ახალი წინაა კაცობრიობის ბრძოლისა ში და ბახი. ბახი ბრძოლად საყოველთაო მშობისა, იგი მსოფლიოდ წინასწარმეტყველი იყო იმ მოცულობის, რომელიც უფროსი უნდა მოელოდნენ მის შემდგომ და ვისი ხამელიც მის არ უთქვამს: „იხი, ვახაბთი აღმართი გააშვებდი“ — ეს სიტყვა მსოფლიოდ ბახი ბრძოლად აღმართი უნდა იცნო ერთმართობისაგან დაშორებულად, სრულიადგარი კარახისა და ვისიმე უფროსების ვარჯიშ და უკვედ მათგან

კალა-კალე, თვითონ უნდა გაჩვენო გზა მისკენ, ცხადია, ასევე მოხდა, მოუყარა მერე თავი ხახმა ამ თავის მოწყობებს და ასე დაშორდნენ: ... ნურად ჩაადგებთ ჭარბიერს სისუსტეს და უღონობას თვეწინას, ისევე ღმერთს მიავარჯიშებენ მერე — უმღავდაც და უკვლისშემწველ ღმერთს, ვინც გააშარჯებინა გზარაბს ნებროთზე და მისეს ტყარონებზე, ვინც უპოვარა და ყველასაგან დამციტებელი იცხვს უფლებებ და დაგინა იუდეველთა ზედა, ვინც დააკოცა და მამადის წინადაწავლებას აჩიარა არაბთა ველური და შერობი ტომები, აღსდებოთ მკვდრეთით უფლის სახელით, მიწოდეთ უფალს და იწამეთ საბოლოო გამარჯვება თქვენს!

ბახმა შეცვალა ისლამის ზოგადი კანონი და წესჩვეულებები — ლიცავს, შარხავს, კორჩინებს, განმორჩინება, შემკვდრეობისობის რაც შეეხებოდა; ბახს წამდა, რომ ვის ვინც მის წინადადებაში მიახლოება, იყო, სკაციობისა მოელოდნებოდა სულ მალე მისი გარდაცვალების შემდეგ. მართლაც, მისმა წამებულმა ორი წელი იყო გასული, რომ ორმა მისმა ხელმწიფეობით მისაგან კუდიდან ვადაცდარმა მისმდგარმა შახის სიცოცხლის ხელყოფა განიზარა, არავითარი შედეგი მათ ამ მდებლობას არ მოჰყოლია — შახის წილითა სრულიად უმნიშვნელო იყო, მაგრამ ეს თავად სხმა თვითმთავად სრულიად საქმარის ამოწმდა იმისათვის, რომ ირანში ბახისტების საყოველთაო დევნა და უკვედ მხეცური ანგარიშგროვება და შეკრებულყო. ციხეში მოხდა, ცხადია, ყველაზე გამოჩენილი ბახისტები — ბახა ულა.

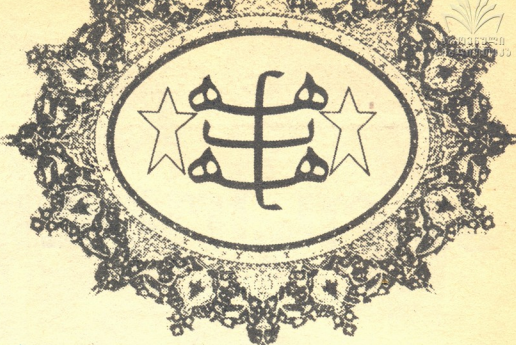
„ბახა ულა“ არაბულად ნიშნავს: „სახელი და დიდება უფლისა“; ბახი იხსენიებს ამ უკვლავის ბახის წინასწარმეტყველებასში. იმ კაცის სახელი კი, ვისაც ეს მოხდა ეძახა, ვახლადი — შირაზ ჭუბინი და...

ხეულობა და ეროვნების განსაზღვრა საღვთო წერილის ცალსხივი განაზრების წყაროდ მიჩნევა ქრისტიანულ თეოლოგიაში და ბიბლიკოსტულად არაკანონიურად ითვლება, რაც, უწინარეს ყველას, აღნაბობა მიუძღვის მრავალბუნების, რომ ეს პრობლემა თავისთავად არსებობს და იგი ყოველთვის ერთნაირად არ წყდება. ქართველები, მაგალითად, — რა რწმუნის ხარო — ერთიმორებს როცა ვეციობებით — ქართველი — ასე ვახსენებთ.

ბახა — ახალი რელიგია — ისევე ერთ ღმერთს უზრუნველდა და ერთი, ხაერთო — ხაერთო-შორისო — ენის გარდაუვალად უკეთებლობას ქადაგებს, მაგრამ ამ ერთი ღმერთისაგან მიშავალი გზის მიუხედავად ერთ რომელიმე „ღმერთის რჩეული“ ერს კი არ უთმობს უპირატელობის, არამედ ზოგადად კაცობრიობის ზოგადკაცობრიულ მისიად და დანიშნულად მიანისა ეს საქმე, ყოველი ახალი რელიგია, მოგვხსენებთ. თავისებური „ახლებური აზროვნება“ არის, ყოველი „ახლებური აზროვნება“ — „კარგად

დაწესებული ძველი“. „ახლებური აზროვნების“ გარდაუვალი აუცილებლობა დღემდღობით სულ უფრო და უფრო ავტონომიის ბუნება ყველაფრის და ამიტომ არ უნდა იყოს ალბათ ინტერესობად ბუნება ჩვენი მკითხველისათვის ის ყოველად ზედაპირული და მწირი ინფორმაცია ამ კონკრეტული „ახლებური აზროვნების“, ანუ ახალი რელიგიის — „ბახაი“ — შესახებ, რაც ჩვენ მოგვეპოვება მართლმორწმუნე ინიციელი ბახისტების — ქალბატონი და ბატონი აფშინების წყალობით, ვისაც ჩვენი მუწინაგან სახუბისმკვლელი მუწინაგან, კალბატონი ვულნარა ხახტაძე ვადაუყარა შემოსტევივი ჩვენი დღევანდელი, უპირობა და უზენიანი, გაინული და მშვიტი დედაქალაქის ერთ ხალხით ვადაუყარა ტროლიდებუქსა. ამით ცალს მოპყვენ მერე ახალგაზრდა თურქმენი ეპრობორი — მარალ ბაქაროვსა და სახალხელი სტუდენტი — ევგარ კაპიცა, ერთივე და მორიგე — გულანდებული და გულანდებუ ბახისტები. ჩვენ შევირდით, რომ შეძლებისდაგვარად ვვა-

ახალი რეალიზმი

დახადებული იყო იგი 1817 წლის 12 ნოემბერს თეირანის ერთ-ერთ უყვავილე წარჩინებულ ოჯახში. მამაშინ შაბას მინისტრი გახლდათ.

1844 წელს — ხულ საში თვე იყო გახლდათ, მერა არა, იმის შემდეგ, რაც ხაბას თავისი მისია გააშლია. რომ შოლა შესწინა თეირანში ჩამოიტანა ხაბას მოწოდებათა დავთარი და უველა ღონე იმხარა იმხავთვის, რათა ეს დავთარი პირდაპირ ხაბა ულას ხელში მოხვედრილიყო. ხაბა ულა მაშინ ოცდამეორე წლისა გახლდათ, იმ დღედან იგი სულითა და გულით, მთელი თავისი არსებით ჩაერთებდა იმ მოძრაობაში, რომლის სულისკვეთებაც არანაირად არ ეთანხმება მისი კლასის სასიცოცხლო ინტერესებს.

ხაბა ულას სწავლება, მისი „სანუსკარი სიტყუები“, დაელო სახუტვალად ამ ახალ რელიგიას ხაბასტეხისას, ამისთვის ეცნო და ექნა ამ უფლის მერე ხელდასხმული წმინდა აღმართი და თავისი ვარდაცვალების შემდეგ „სანუსკარი სიტყუი“ „ცეკვალ“ თავისი უფროსი ვაჟი — ახდულ ხაბა დაადგინა. ახდულ ხაბა დახადებული იყო 1844 წლის 22 მაისს — სწორედ იმ დღეს. ხაბა რომ თავისი მისიის ამავი გააშლია პირველად, ამ ახდულ ხაბას თავის მხრივ თავის შეღიჟოდს — შორე ედენდის გადამახარა „სანუსკარი სიტყუი“ „სანუსკარი სიტყუი“ შემდეგ აქვამად ეს ხაბასტეხის რწმენასა და ძალისმტეხის „სამართლიანობის მსოფლიო სახლი“ წარმოართავს. ბაიფაში „სამართლიანობის მსოფლიო სახლი“, თუშვე ხაბასტეხის მძღვლები არა ჰყავი — ყოველი ხაბა დამოუკიდებლად მიეკუთვნება გზას ღმერთისაკენ და მხოლოდ ადგილობრივ, თუ რეგიონულ სათემოებდა ერთადანდებიან; არც ერთი თემი არ არის მეორეზე უპირატები, ყველა თანაბარია თანაბართა შორის,

ხაბაი საწყაროს მოქალაქეა. პატრიოტუში ხაბას ზრუნისით — ყოველად აღმართი და ფრიად კეთილშობილური განცდა, ზგარამ დღევანდელ მსოფლიოში აუცილებელია, უწინარეს ყოვლისა, ჩვენია აღმართული პატრიოტუზის შეგნება.

ხაბაი არა ცნობს ბერძონაზნურ მარტოობას და ულარებად დიდ მნიშვნელობას არა. კებს ოჯახს — ჩანსალი ოჯახი ჩანსალი ცივილიზაციის საფუძველია.

ხაბაი აღიარებს უკლებლვე ყველა რელიგიის ერთობას — ღმერთი ერთია და აუცილებელია ამიტომ, რომ აღამიანებს ჰქონდეთ ერთი, საერთო — საერთაშორისო ენა.

ხაბაი აღიარებს რელიგიისა და მცენიერების მართონულ კავშირს — ის, რაც მცენიერული არ არის, არც რელიგიური და არ პირით.

აი, ზოგი რამ ხაბა ულას „სანუსკარი სიტყუებიდან“:

„მე თუ გავყავარ, უკლებლველთველ თუგი შენი; ჩემს ნებას თუ ეთიბ, დაივიწყე ნება შენი; მოკვდი ჩემში და მე ვიცოცხლებ შენში“.

„ჩემი სიყვარული შენშია, შემოღობ შენით და მე მუდამ შენს ვეძრებოთ ვიქნება“.

„სანუსკარი იყო შენი სიყვარული ჩემს წინაგარდაღებულ არსებაში და იმითვე შეგებულ ხატად და სახებდა ჩემად, რომ მიღწედა დაგნაზებოდა“.

„მე უღიგობეს ღირბის წინაშე, მე იგი თავისი გზით მიუყვას, ვინდავ შენს შეცდომა და განციტხება სამართალი“.

„იყო შეგნობა დაივიწყო საკუთარი ცოდვები და სხვათა ცოდვებზე აღმართყო ვინც ამას სჩადის, განიციტება ჩემგან“.

„მე სიციტხათვის შეგებენ, შენი ეს დეიყო; ახდულდ ისევ იქამდე, რისთვისაც შეგებენ“.

„მე გადახვალ შენთვის და ნიშნულ ზედანს და წუ ხელ-

მყოფ იმას, რაც შენ არ გეკუთვნის; თავი დაიდრეკ შენვე ყოვლისშემწელ ღმერთის წინაშე“.

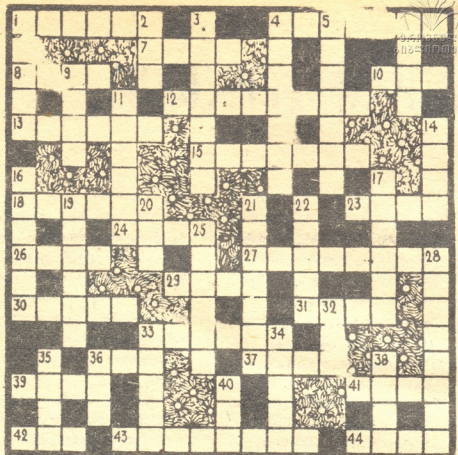
„გახოვლებ; ის, ვინც სამართლიანობისაკენ მოუწოდებს ხვებს და თავად უსამართლობას სჩადის, არ არის ჩემსმეგერი, თუნდაც რომ ჩემი სახელით იქმოდეს ამას“.

... და მინც, ყველაზე დიდი ხაბასტეხი ჩვენი — ქართველების — წინაგარე ყოფილან-მეიო — უფობარ ბოლოს ჩვენს სტურებებს — ჩვენში ასე გამოხდენ-მეიო: „მე დედა ჩემი, მოვაგრე მამა ჩემი, ეს წირალი-წირალი ვარსკვლავები და და ძმა ჩემი“.

„მედღედა ჩემი ხარო ქართველები“ — სხვისგანაც გამოგონია და აი, ამით აფლებლვოც ეს ამოციტხილი, ახს რომ ვეუწხილი, თუნდა ნათქვამის საწინააღმდეგო, ცნადა, არავითარ შემთხვევაშია ჰქონდათ და არც ჰქონდათ. რადა ვართ მე-ღმედღეობი? იმად, რომ — ღმერთი ერთობა — ჩვენც ამას ვამბობთ და დანაშაულებელი ვიცით, რომ ის ერთი, ღმერთი არს სიყვარული“ ამიტომ არა ახლათ. აი, რომ ვიცით უკლებლად და კახას ვგვრებან — მინც ეს ცოდნა, ამიტომ ვართ შედიღებები და მართლად უკუღრ ამხარატები ყველა — ქართველებიცა და, ცნადა, ამართლო ქართველები. რა უცნაურია, არა, მინც ეს ჩვენი, ყოველად ქართული, სახეობრივად აზროვებან — „უსუფლო ამპარტავანი“, რომელსაც ახდულ უვარზე აქვს გაღებულობა — არა, რომელი ეშპეკი გაიგებან, რაშა აქ საქმე „არული კულიანობის“, არც ისეა ჩვენი საქმე, როგორც თქვენ გგონიოთ. ჩვენს ძმასა და მე-

ზობლს „უდელ უვარზე აქვს გაღებულობა“ — ასე ვაზრებდეთ, როგორც ჩანს, თავის დროზე კუდიანებს უკუღრ ქართველები; ისე კარვად ვაზრებდეთ, როგორც ეტყობა, ჩვენვე არტისტული ბუნების“ წყალობით, რომ არამცოფ ის კულიანობი, ბოლოს და ბოლოს ეთიერურეც დევექრუე ამავი და ასლა ერთიმეორეზე ვიბოდებით იმ კულის ვაში, რომელიც არა გვაქვს და, ცნადა, ვერც უვარზე გაღებობ, საქმე რომ მართლა საქმეზე მივდეს. ღმერთმა ხაბასტეხისაკენ მოუწართოთ ხელი, თუ აი, ამ ჩვენი გენერაციური უკუღრის განცხადებებშია მინც შეგვეშველებიან ცოტას დღევანდელ, მსოფლიო ისტორიის გზაზე“ დაბრუნების მოწოდებ ქართველებს სხვაგვარ კი, რა მოახსენიოთ — აღმართული პატრიოტუში ყოველად ჩვეულებრივ პატრიოტუზით იწყება ალხათა მინც ყოველთვის. ქართველები დღეს ქრისტიანობიცა ვართ და მამამდაინებენ; მართლად დღევანდელ ქრისტიანებზე, კათოლიკეებზე და ათეისტებზე, ხაბასტეხიც გამოჩენილან ამ ბოლო დროს გორში რამდენინეცა, ზგარამ — არა ჩქულობა ხარო — ერთიმეორეს რიცა ვეციტხებთ — ქართველიო — მინც ასე ვახსენებთ ყველა, მერე რას ვეციტხებთ, ეს სხვა საქმე და აი; სწორედ ის რომ არ მოწოდებს ყოველთვის, მერე რასაც ვეციტხებთ; ამიტომ, ამ ამიტომაც მომინდა მომთხორო თქვენთვის ეს ამბავი.

კროსვორდი

თარაზულად: 1, ნადირთა და ფრანგელთა გაწყვეტილი ღვათება
 ხვანთრ მეთოდოგიაში; 4, მხატვრული, ტექნიკური ისტიტიკა; 7,
 რთულუკავილოგანთა ოჯახის ეკლემიანი ხალაზი; 8, დაჟუღლი შარტა-
 ვლის გარსის ნარჩენი; 10, სხვანგებოდ გამართული უყოთი ფუტკრა-
 სათვის; 12, ქართული კინორეჟისორი; 18, ნიში, ხადაც საქალთა
 გამართულთა; 15, შეცნიერების, ტექნიკის, ხელოვნების რაიმე დარგის
 გარკვეული ცნების გადმოშვეში სიტუა; 16, კონსტიტუტური სესხი;
 28, ბატკნის შოგების დრო; 24, რუსი შერაალი; 28, სითაშაზე, გაბე-
 დღულბა; 27, ტროსიკული ლერწამი; 29, სიგარტის საზომი ერთეული
 ძველად; 30, ქსოვილის კიდებზე მოკლებული ზოლი; 31, ინდური
 რელიგიურ-ფილოსოფიური მოძღვრების შიშდეგარი; 33, გარეული
 ცხოველის თავშესაფარი; 36, შარადმწვანე წყაროფთობიანი ხე ან
 ხუტვი; 37, ტროლიბა; 38, მტენარი წულის თევზი; 41, ფნარცილი შო-
 ჭადრავი; 42, ჩამოთელა, ნუხა; 43, აფრიკის სახელმწიფო; 44, პრო-
 ვინციის მმართველი თურქეთში.

შეპაულებ: 1, ცნობიერებაში ობიექტური სინაშვილის ფაქტუ-
 ლის ახაზვის პროცესი; 2, თშის სადღეობი; 3, მსახობი; 4, ვაჟვარუა-
 ლე ქსოვილი; 5, მინაზე ორივე მხრიდან დახატული ხურათი; 6,
 დუშმაძის ნაწარმოების პერსონაჟი; 8, ვაშარტების ჟალღმეროი ზერ-
 ძნულ მეთოდოგიაში; 9, სიმონდის, ლობიოს დახატეხე მხხვილი
 ეტა; 11, ვაშოფის ტქსონატების მოსათავებელი დავა; 14, ქოლ-
 გონათა ოჯახის შთის მცენარე; 16, ძველი ბერძნული სახელმწიფო;
 17, ქართული თეატრუტრმანის ვახის კიში; 19, უფროსი, ზელმწღა-
 ნელი სვანეთში; 20, ცუცხლის ახადენი; 21, აღმზუნერი ნივთიერება;
 22, კუნძული ხელოთაშუა ზღვაში; 25, შვალთბული ფრინველი; 27,
 ცხენი-სარბიელი; 32, საზრტობ ლეგია; 33, ერთლღეანი მარტონასა
 კულტურული მცენარე; 34, ინგლისური სოგარტის საზომი ერთეული;
 35, თიხის ტურტელი; 36, აფრიკაში გავრცელებული მხხვილი შარ-
 რბელა გველი; 38, რაზე მოკლების, პროცესის განვიტარებაში
 ცალკეული სტალი, მომენტ; 40, შეტყველების ნაირსახეობა.

კროსვორდი შეადგინა ციკალ აბაშუკიძემ.

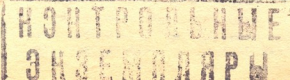
გარეკანის-პირველ გვერდზე: ქართული ენტრადის ვარ-
 სკვლავები წანი ბრეგვაძე და შეიდა გონგლიაშვილი.
 ფოტო შ. გულიაიძისა.
 მეოთხე გვერდზე: ფოტო ჯავარ ლომაიძისა.

გადაეცა წარმოებას 28.01.88, ხელმოწერილია დასახებულად 12.02.88.
 ქალღლის ზომა 86x90/4. გარეკანი, ჩანართი და ტექსტი იბეჭდება
 რუსულურა წეხით. ფრეკური ფურტლეა შ. პირლობისა წაბეღე ფუ-
 რცილი შ.მ. ხადაცხვერ-ვაგომტელო თახახი ზ.მ. ტირაფი
 11 800. შეკეთა 2908. ფახი 10 მან.

Ежемесячный независимый общественно-политический и ли-
 тературно-художественный журнал «Самшобло» (на гру-
 зинском языке). 390096, Тбилиси, ул. Костава, 14. Типо-
 графия газетно-журнального издательства «Самшобло». А д р е с р е д а к ц и и: 380008 Тбилиси, в. пр. Руставели, 42.

რედაქციის მისამართი:

380008, თბილისი 8, რუსთაველის პრ. 42.
 ტელეფონები: მთავარი რედაქტორის — 99-54-88; პასუ-
 ხისმეხაბული მდივნისა და ვაწარმეფაგათა პაშაშვილის —
 98-25-82; რედაქციის საშეფონოსი — 99-01-89.
 რედაქციეში შემოსული მასალა ამბორს პრ უგარუნებას.

ფოტორეპორტაჟი

ოჩაჩხიძის რაიონიდან

ნამდვილი უაჟაკები, ბრძო-
ლებში გამობრძმებული „ავღანე-
ლები“ ომობენ დღეს აფხაზეთში.
ბიჭები, რომლებიც ავღანეთში —
კლანეტის სხვა „ცხელ წერტი-
ლებში“ იბრძოდნენ და თავიანთი
ნება-სურვილით როდი სწირავდ-
ნენ თავს.

დღეს ისინი საკუთარი მიწა-
წყლისთვის, სამშობლოს მთლიან-
ნობისთვის იბრძვიან.

ღმერთმა ხელი მოგიმართოთ,
ბიჭებო!

ԿՅ 96/1